

URBANISTICKO – HISTORICKÝ VÝSKUM

A

NÁVRH ZÁSAD OCHRANY, OBNOVY

A PREZENTÁCIE HODNÔT ÚZEMIA

PAMIATKOVÁ ZÓNA

ČELOVCE

Spracovatelia : KPÚ Banská Bystrica
Ing. arch. Silvia Pavlová
Ing. Ladislav Huňavý
Ing. arch. Andrea Nižňanská
Mgr. Alexander Botoš
PhDr. Viera Sásiková

Externý spolupracovník: Ing. arch. Branislav Pavlo

Dátum spracovania: január 2006

OBSAH

URBANISTICKO – HISTORICKÝ VÝSKUM	1 - 64
A. Vstupné údaje	1- 2
B. Základné údaje o území	2
C. Parcelné vymedzenie hraníc pamiatkového územia.....	3
D. Parcelné vymedzenie hraníc ochranného pásma pamiatkového územia	3
E. Údaje o východiskových materiáloch.....	4 - 7
F. Historický a urbanisticko – architektonický vývoj územia.....	7 - 11
G. Charakteristika pamiatkových hodnôt územia	11 - 24
H. Vyhodnotenie pamiatkových hodnôt územia a odôvodnenie jeho ochrany	24 - 27
I. Prílohy urbanisticko – historického výskumu	27 - 64
NÁVRH ZÁSAD OCHRANY, OBNOVY A PREZENTÁCIE HODNÔT ÚZEMIA	65 - 104
A. Vstupné údaje	65 - 68
B. Vyhodnotenie územia z hľadiska pamiatkových hodnôt	68 - 69
C. Zásady ochrany, obnovy a prezentácie hodnôt pamiatkového územia	69 - 86
D. Záver.....	86
E. Prílohy k návrhu zásad ochrany, obnovy a prezentácie hodnôt územia	87 - 95
F. Grafická dokumentácia	96 - 98
G. Fotodokumentácia	99 – 109

URBANISTICKO – HISTORICKÝ VÝSKUM

TEXTOVÁ ČASŤ

A. Vstupné údaje

A.1. Požiadavka a dôvod realizácie urbanisticko-historického výskumu

Požiadavka na vypracovanie komplexného materiálu pre Pamiatkovú zónu Čelovce podľa zákona č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu (od 01. 11. 2005 zákon č. 49/2002 Z.z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov) vyplynula z revízie pamiatkových území uskutočnenej v roku 2004 Ing. arch. Silviou Gojdičovou, Pamiatkový úrad SR Bratislava. Na základe revízie pamiatkových území, ktorá potvrdila opodstatnenosť ochrany a rozsahu pôvodne vymedzeného územia pamiatkovej zóny Čelovce, vznikla potreba realizácie urbanisticko-historického výskumu ako východiskového materiálu pre spracovanie zásad ochrany, obnovy a prezentácie vidieckeho pamiatkového územia Čelovce.

Zásady ochrany pamiatkovej zóny Čelovce budú podkladom pre spracovanie územnoplánovacej dokumentácie obce, prípadne Združenia obcí Veľký potok -Ipeľ.

A.1.2. Údaje o zadaní a spracovaní dokumentácie urbanisticko-historického výskumu

Spracovanie Zásad ochrany pre Pamiatkovú zónu Čelovce bolo Krajskému pamiatkovému úradu Banská Bystrica, pracovisku Lučenec určené Pamiatkovým úradom Slovenskej republiky v júni 2005, číslo konania PÚ-05/842-7/5121/Hra v rozsahu Usmernenia Pamiatkového úradu SR k spracovaniu výskumnej dokumentácie pamiatkových území z roku 2004-05.

Na pracovnom rokovaní dňa 14. júla 2005 na Krajskom pamiatkovom úrade v Banskej Bystrici, bola zostavená z pracovníkov KPÚ Banská Bystrica a pracovísk Lučenec a Banská Štiavnica skupina odborníkov, ktorí uskutočnili výskum pamiatkového územia a spracovali výskumnú dokumentáciu.

Výskum sa začal v auguste 2005 podrobnou prehliadkou a fotografovaním súčasného stavu objektov v pamiatkovej zóne. Súčasne s vyhodnocovaním jednotlivých stavieb prebiehalo v mesiacoch august – september štúdium v štátnych archívoch v Banskej Bystrici a vo Veľkom Krtíši, v Archíve SNM – Etnografického múzea v Martine, Archíve

Pamiatkového úradu SR Bratislava a v Múzeu bábkárskych kultúr a hračiek v Modrom Kameni, ktorého cieľom bolo získanie údajov k historickému vývoju Čeloviec a mapových podkladov ku stavebnému vývoju obce. Dôležitým sa ukázalo štúdium odbornej literatúry, pretože väčšina archívnych dokumentov vzťahujúcich sa na dané územie je uložená v maďarských archívoch. Spracovatelia výskumu zároveň požiadali o podklady k predpokladaným archeologickým lokalitám a ochrane krajiny a prírodno – krajinných hodnôt predmetného územia Archeologický ústav SAV v Nitre, Obvodný úrad životného prostredia vo Veľkom Krtíši a Slovenskú agentúru životného prostredia v Banskej Bystrici.

Vstupné údaje, urbanizmus pamiatkového územia, stav nehnuteľných pamiatok a ostatných objektov v pamiatkovej zóne, spôsob ich ochrany a prezentácie bol konzultovaný počas mesiacov október, november a december na troch pracovných stretnutiach v Lučenci a Banskej Bystrici. V priebehu decembra bola dokončená fotografická dokumentácia a spracované evidenčné listy jednotlivých objektov v pamiatkovej zóne s údajmi o pamiatkových hodnotách, stavebno-technickom stave, slohovej analýze, objektovej skladbe, odporúčaných úpravách a s návrhmi k budúcej zástavbe v okolí objektu.

Z dôvodu podrobnejšej špecifikácie a prehľadnosti sme jednotlivé body metodiky rozšírili.

B. Základné údaje o území

B.1. Názov pamiatkového územia podľa vyhlásenia

Pamiatková zóna Čelovce.

B.2. Názov obce a katastra

Obec Čelovce

Katastrálne územie Čelovce

Okres Veľký Krtíš

B.3. Vyhlásenie pamiatkového územia

Všeobecne záväzná vyhláška Krajského úradu v Banskej Bystrici č. 12/1997 o vyhlásení časti územia obce Čelovce za pamiatkovú zónu zo dňa 23. 06. 1997, ktorá nadobudla účinnosť 24. 10. 1997 dňom uverejnenia vo Vestníku vlády SR, ročník 7, čiastka 9/1997.

C. Parcelné vymedzenie hraníc pamiatkového územia

Popis hranice pamiatkovej zóny bol spracovaný podľa aktuálnej katastrálnej mapy Katastrálneho úradu v Banskej Bystrici, Správa katastra Veľký Krtíš zo dňa 12. 07. 2005, mapový list č. 9-4/4, 8-4/3, mierka 1:2000.

Východzí bod sme si určili najsevernejší roh parcely č. 225 a ďalej pokračujeme popisom v smere chodu hodinových ručičiek. Z východzieho bodu hranica opisuje zadné (severné) ohraničenia parciel záhrad č.225, 227, 228, 230, 232, 234, 236, 238, 240, 242, 244, 245, 246, 248, 249, 251, 255, 256, 258/1, 260, 262, 264, prejde na cestu č. 343, až kým nenarazí na potok parc. č. 342. Po ňom pokračuje v smere toku na juh až ku parcele č. 53, ktorú opíše z východnej a južnej strany a vyjde na cestu parc. č. 333. Ďalej sa zatočí na západ a po ceste č. 335 opisuje zadné ohraničenie parciel záhrad č. 74, 76, 78, 80, 82, 84, 86, 88, 92, 97, 100, 102, 103, 105, 107, 109, 113, 115, 117, 118, 121, 124, 126, 128, 130/1, 131. V juhozápadnom rohu parcely č. 131 sa stočí smerom na sever vyjde na cestu parc. č. 330/1 a po západnej hranici parcely č. 225 sa vráti do svojho východzieho bodu.

C.1. Zoznam parciel nachádzajúcich sa v pamiatkovej zóne

Z dôvodu ľahšej orientácie sme pri spracovaní pristúpili k rozšíreniu metodiky o tento bod.

53, 53, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106/1, 106/2, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129/1, 129/2, 130/1, 130/2, 131, 136, 137, 138, 139/1, 139/2, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147/1, 147/2, 148, 149, 150, 151/1, 151/2, 152/1, 152/2, 152/3, 152/4, 153, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258/1, 258/2, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266/1, 266/2, 266/3, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 277, 278, 279, 330/1, 330/2, 330/3, 332, 333, 335, 342, 344/1, 344/2.

D. Parcelné vymedzenie hraníc ochranného pásma pamiatkového územia

Pamiatková zóna obce Čelovce nemá osobitne vyhlásené ochranné pásmo.

E. Údaje o východiskových materiáloch

E.1. Prehľad spracovaných územno – plánovacích dokumentácií a štúdií

Obec Čelovce nemá spracovanú platnú územno – plánovaciu dokumentáciu.

V roku 1998 Ing. V. Paška začal spracovávať ÚPD obce, ktorá je v stave rozpracovanosti (z dôvodu odstúpenia od zmluvy sa v práci nepokračuje).

E.2. Mapové podklady

E.2.1. Historická mapa. Kráľovstvo Uhorské. Župa Hont. Sekcia 44/XXXII. Rok 1843. Kópia. Archív Pamiatkového úradu SR Bratislava.

E.2.2. Historická mapa Čelovce, (Csall). Intravilán a extravilán obce. Rok 1869. Kópia. MV SR Štátny archív Banská Bystrica.

E.2.3. Historická mapa Čelovce, (Csall). Intravilán a extravilán obce. Rok 1869. Kópia. MV SR Štátny archív Banská Bystrica.

E.2.4. Historická mapa Čelovce, (Csall). Župa Hont. Rozšírená mapa okolia obce z roku 1869. Kópia. MV SR Štátny archív Banská Bystrica.

E.2.5. Historická mapa Čelovce. Výsek I. Intravilán a extravilán obce. Začiatok 20. storočia. Kópia. Archív Krajského pamiatkového úradu Banská Bystrica, pracovisko Lučenec.

E.2.6. Historická mapa Čelovce. List 18. Intravilán a extravilán obce. Rok 1918 – 1939. Kópia. Archív Pamiatkového úradu SR Bratislava.

E.2.7. Katastrálna mapa. Banskobystrický kraj. Okres Krupina. Klad listov Modrý Kameň 9-4. Rok 1954. M 1:5 000. Originál. Archív Krajského pamiatkového úradu Banská Bystrica, pracovisko Lučenec.

E.2.8. Katastrálna mapa. Banskobystrický kraj. Okres Krupina. Klad listov Modrý Kameň 9-5. Rok 1954. M 1:5 000. Originál. Archív Krajského pamiatkového úradu Banská Bystrica, pracovisko Lučenec.

E.2.9. Katastrálna mapa. Banskobystrický kraj. Okres Veľký Krtíš. Obec Čelovce. Mapový list č. 9-4/4, 8-4/3. Rok 2005. M 1:2 000. Kópia. Archív Krajského pamiatkového úradu Banská Bystrica, pracovisko Lučenec.

E.2.10. Turistická mapa. Krupinská planina Veľký Krtíš. č. 146. Mapa širších vzťahov obce Čelovce B-2. Rok 1998. M 1:50 000. Originál. Archív Krajského pamiatkového úradu Banská Bystrica, pracovisko Lučenec.

E.3. Staršie prieskumy a výskumy, archeologické výskumy územia a legislatívne podklady

Furmánek, V. 1984: Osada lidu kyjatické kultúry v Čelovcích. In: AVANS v roku 1983. Nitra 1984., s. 75 – 76.

Legislatívne podklady

1. Ústava Slovenskej Republiky.
2. Zákon č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov.
3. Zákon č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku v znení neskorších predpisov.
4. Zákon č. 237/2000 Z. z. v znení zákona č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku.
5. Zákon č. 479/2005 Z. z. ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku.
6. Zákon č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov.
7. Zákon č. 173/2004 Z. z. o katastri nehnuteľností a o zápise vlastníckych a iných práv k nehnuteľnostiam.
8. Deklarácia NR SR o ochrane kultúrneho dedičstva č. 91/2001 Z. z.
9. Dohovor na ochranu kultúrnych statkov za ozbrojeného konfliktu – UNESCO, Haag, 1954 (Vyhláška ministra zahraničných vecí č. 94/1958 Zb.)
10. Dohovor o opatreniach zákazu a zamedzenia nedovoleného dovozu, vývozu a prevodu vlastníctva kultúrnych statkov - UNESCO, Paríž, 1970 (Vyhláška ministra zahraničných vecí č. 15/1980 Zb.).
11. Dohovor o ochrane svetového kultúrneho a prírodného dedičstva – UNESCO, Paríž, 1972 (oznámenie č. 159/1991 Zb.)
12. Európsky dohovor č. 143. Európsky dohovor o ochrane archeologického dedičstva. Valletta 1992.
13. Európsky dohovor č. 121. Európsky dohovor o ochrane architektonického dedičstva Európy. Štrasburg 1990.
14. Vyhláška Ministerstva životného prostredia SR č. 55/2001 Z. z. o územnoplánovacích podkladoch a územnoplánovacej dokumentácii.
15. Vyhláška MK SR č. 16/2003 Z. z., ktorou sa vykonáva zákon o ochrane pamiatkového fondu.
16. 216/2004 Nariadenie vlády Slovenskej republiky, ktorým sa ustanovujú oblasti utajovaných skutočností.
17. Zákon č. 596/2002 Z. z. o ochrane zdravia ľudí v znení neskorších predpisov.

E.4. Archívne materiály

Získané archívne materiály pochádzajú zo štátnych archívov v Banskej Bystrici a vo Veľkom Krtíši, z Archívu SNM – Etnografického múzea v Martine, z Archívu Pamiatkového úradu SR Bratislava a z Archívu Krajského pamiatkového úradu Banská Bystrica, pracovisko Lučenec v nasledovnom rozsahu:

E.4.1. Štátny archív v Banskej Bystrici: mapové podklady E.2.2., E.2.3 a E.2.4.

E.4.2. Archív Pamiatkového úradu Slovenskej republiky v Bratislave: mapové podklady E.2.1 a E.2.6.

- E.4.3. Archív Krajského pamiatkového úradu Banská Bystrica, pracovisko Lučenec: mapové podklady E.2.5., E.2.7., E.2.8., E.2.9., E.2.10.
- E.4.4. Archív SNM – Etnografické múzeum v Martine : historická fotodokumentácia bod č. I.1.3. foto č. 33 - 40

E.5. Odborná literatúra

- E.5.1. Alberty, J., Sloboda, J.: Novohrad, Regionálna vlastivedná monografia 2/1, Dejiny, Martin, 1989.
- E.5.2. Balaša, G.: Praveké osídlenie Slovenska, Banská Bystrica, 1960.
- E.5.3. Bolfík, J. a kol.: Gemer – Malohont 1, Príroda, Rožňava – Rimavská Sobota, 1990.
- E.5.4. Borovszky, S.: Hont vármegye, Budapest 1911, s. 35.
- E.5.5. Botík, J.: Hont, Tradície ľudovej kultúry, Banská Bystrica, 1988.
- E.5.6. Czibulka, I.: Maďarské názvy obcí na Slovensku, Bratislava, 1999.
- E.5.7. Encyklopedický ústav SAV: Vlastivedný slovník obcí na Slovensku, zv. I, str. 285, 286.
- E.5.8. Furmánek, V. 1984: Osada ľudu kyjatické kultúry v Čelovcih. In: AVANS v roku 1983. Nitra 1984., s. 75 – 76.
- E.5.9. Kaľavská, V., Medvecká, M.: Ľudová architektúra, jej súčasný stav v okrese Veľký Krtíš.
- E.5.10. Kolektív: Súpis pamiatok na Slovensku, zv. Prvý, A-J, SÚPSaOP, obzor Bratislava, 1967, s. 267.
- E.5.11. Kolektív: Vlastivedný slovník obcí na Slovensku 1, SAV, Bratislava, 1978, s. 285, 286.
- E.5.12. Kolektív: Ľudová architektúra a urbanizmus vidieckych sídiel na Slovensku, Bratislava 1998.
- E.5.13. Kolektív: Ľudová architektúra a urbanizmus vidieckych sídiel na Slovensku z pohľadu najnovších poznatkov archeológie a etnografie, Bratislava, 1998.
- E.5.14. Kolektív: Kultúrne a prírodné dedičstvo, Mikroregión Východný Hont, Občianske združenie Mikroregión Východný Hont, 2004.
- E.5.15. Kolektív: Obec Čelovce 1260 – 2000, 740 rokov od prvej písomnej zmienky, rukopis.
- E.5.16. Kovačevičová, S.: Lidové výtvarné umění, Slovensko, Praha, 1974.
- E.5.17. Ľudové staviteľstvo v karpatskej oblasti, Bratislava, 1974.
- E.5.18. Mencl, V.: Lidová architektúra v Československu, Československá akadémia vied, Praha 1980.

E.5.19. Paule, L.: Veľký Krtíš, Martin, 1985.

E.5.20. Polívka, V.: Lučenec a kraj Novohradský, Telocvičná jednota Sokol Lučenec, 1928.

E.5.21. Stanislav, J.: Slovenský juh v Stredoveku, I. diel, Turčiansky Sv. Martin, 1943, s. 392, 393.

E.5.22. Varsik, B.: Z osídlenia západného a stredného Slovenska v stredoveku, SAV, Bratislava, 1984.

E.5.23. Vydra, J.: Ľudová architektúra na Slovensku, Bratislava, 1958.

F. Historický a urbanisticko – architektonický vývoj územia

F.1. Stručný historický a stavebný vývoj sídla

Historický dátum	Historická udalosť	Stavebná činnosť
1100 - 700. pred. Kr.	V katastrálnom území obce Čelovce, v polohe Beluja je usadený ľud kyjatickej kultúry	Vznik osady kyjatickej kultúry.
1260	Prvá písomná zmienka obci. Obec sa uvádza v tvare Chol.	
1269		Príslušníci rodu Hunt Štefan Leszeneyi a Michal Néyky vyznačili hranicu chotára chotárnymi kameňmi.
1277; 1295	Písomné zmienky o obci. Uvádza sa v tvare Chol.	
1332		Bol postavený kostol zasvätený sv. Štefanovi Kráľovi. Kostol bol postavený príslušníkmi rodu Hunt.
1332 - 1337	V obci zaznamenaná samostatná cirkevná organizácia - farnosť.	

Historický dátum	Historická udalosť	Stavebná činnosť
1342	V písomných prameňoch doložená dedina Jablanth v chotári obce Čelovce	
1387	Vlastní pozemky v obci Michal Kanizsai	
1456	Vlastní pozemky v obci Michal Országh	
1477	Majetky v obci vlastní Marek Walt, ktorý od roku 1497 používa prírmenie Čelovský.	
1505	Obec Čelovce patrí hradu Čabrad'	
1511	Obec Čelovce vlastní Michal Szobi.	
1558, 1602	Obec čelí nájazdom osmanských Turkov.	
1629	Obec je majetkom rodu Koháry.	
1630	V obci sa koná župná kongregácia	
1673		Pôvodný gotický kostol v obci prestavaný a zasvätený Nanebovzatiu Panny Márie.
1715	V obci je evidovaných 22 domácností.	

Historický dátum	Historická udalosť	Stavebná činnosť
1720	V obci je evidovaných 60 domácností.	
1793		V obci postavený kostol evanjelickej cirkvi a. v.
1828	V obci je evidovaných 135 domov a 823 obyvateľov.	
1814	Známa najstaršia pečať obce	
1865		Prestavaný kostol evanjelickej cirkvi a. v.
1869	Obec začlenená do slúžnovského okresu Balog nad Ipľom	
1884		V obci zriadená cirkevná škola nižšieho typu
1886		Prestavaný rímsko – katolícky kostol v obci.
1890 - 1904	Obec začlenená do slúžnovského okresu Veľká Čalomija	
1911	V obci je evidovaných 166 domov a 716 obyvateľov, prevažne evanjelického vierovyznania	
1912 -1923		Opravovaný kostol evanjelickej cirkvi a. v.
1918	Rozpad Rakúsko – uhorskej monarchie. Obec Čelovce	

Historický dátum	Historická udalosť	Stavebná činnosť
	priradená k ČSR.	
1923	Obec začlenená do okresu Modrý Kameň	
1937		Výstavba štátnej cesty Trpín – Seľany (po Čelovce)
1938	Čelovce sú pohraničnou obcou Slovenského štátu, obec začlenená do okresu Krupina	V obci zriadená žandárska stanica
1939		V obci zriadený notársky úrad a telefónna linka
1944	Obec Čelovce je oslobodená vojskami Červenej armády	
1952		V obci zriadený poštový úrad
1957		Opravený rímsko – katolícky kostol
1958		V obci založené JRD
1960		Opravený kostol evanjelickej cirkvi a. v.
1960	Obec pričlenená k okresu Zvolen	
1968	Obec pričlenená k okresu Veľký Krtíš	
1975		Výstavba obecného vodovodu
1981		Vybudovaná komunikácia Čelovce - Vinica

Historický dátum	Historická udalosť	Stavebná činnosť
1984		Vybudovaná materská škola
1991		Vybudovaný dom smútku

F.2. Zásadné urbanistické vývojové etapy územia

Urbanistickú skladbu obce ovplyvňoval predovšetkým geomorfologický charakter územia a ekonomicko-sociálny systém regiónu. Sídlo sa vyvíjalo vzhľadom k prírodným danostiam prostredia, medzi ktorými jedným z najdôležitejších bolo povodie potoka vedúce zo severozápadu na juhovýchod, ku ktorému sa viazala prvotná zástavba doplnená dominantou R. k. kostola Nanebovzatia Panny Márie. Pri rozvoji sídla sa prirodzenou súčasťou stala zeleň (záhrady, ovocné sady, vinice, solitérne stromy – orechy, lipy) vytvárajúca charakteristický kolorit obce. Nová výstavba v druhej polovici 20. storočia nenarušila kompaktnú urbanistickú štruktúru sídla.

G. Charakteristika pamiatkových hodnôt územia

G.1. Špecifikácia jednotlivých typov štruktúr a prvkov územia

Na území PZ sa zachovali historické urbanisticko-architektonické štruktúry zástavby so zachovanými kultúrno-historickými hodnotami.

Charakter osídlenia môžeme rozčleniť na nasledovné typy štruktúr:

- prírodné prostredie – obec je situovaná na okraji Krupinskej planiny
- kultúrna krajina – s prejavmi tradičného roľníckeho spôsobu života (ovocinárstvo, chov dobytka, poľnohospodárstvo), kde človek zámerne realizoval úpravy krajiny, jej pozemkov, terénu, zelene, vytváral komunikačné cesty, úpravy vodných tokov s uplatnením stavebných prvkov (hospodárske stavby a pod.)
- zástavba obce – zástavba potočnej radovej dediny, kde zástavba usadlostí sa koncentruje pozdĺž obdĺžnikovej návsi, v strede s líniou potoka

G.1.1. Pôdorysná schéma

Urbanistickú skladbu sídla podmieňoval predovšetkým geomorfologický charakter územia a preto môžeme podľa spôsobu vzájomného usporiadania usadlostí obec zaradiť pod návesný typ. Stredom obce preteká vodný tok „Veľký potok“. Po oboch stranách potoka

sa tiahne pravidelná solitérna zástavba obytných usadlostí zoradených v otvorenej uličnej čiare a ich hospodárskych stavieb. Zástavba mala pozdĺžnu orientáciu obytného domu štítovou stranou smerom ku návsi. Obdĺžniková návés, v smere východ - západ tvorí v strede obce zástavbu pozdĺžne radených verejných budov (obecný úrad s knižnicou a poštou, zborový dom, kováčska dielňa, obchod a požiarna zbrojnica), ktoré sú situované južnou pozdĺžnou stranou paralelne s potokom a severnou stranou pozdĺž hlavnej stredovej komunikácie. Súčasťou obdĺžnikovej návsi sú vyššie položené paralelné komunikácie, do ktorých je orientovaná kolmo radená zástavba obytných usadlostí. Severná ulica spolu s obytnou zástavbou je prepojená so stredovou komunikáciou nízkym nezastavaným briežkom. Južná časť domov je situovaná na vyššie položenej ulici, so stredovou zástavbou návsi je prepojená prudším svahom, v ktorom sú situované solitérne objekty – zväčša hospodárske budovy (drobné stavby- pôvodne pivnice) orientované do južnej ulice. Od východu je návés uzavretá rímsko-kat. kostolom a smerom na západ je orientovaná zástavba domov, ktorá je pohľadovo oddelená vyššou zeleňou. Pamiatková zóna je z východnej strany ohraničená druhým tokom (bez pomenovania). Pri parcele R. k. kostola v centre obce sa obidva toky zlievajú do jedného koryta tečúceho na juh mimo obce.

G.1.2. Systém tradičného využitia pozemkov v okrajových polohách sídla

Pozemky v okrajových polohách sídla sú využívané na poľnohospodárske účely prevažne ako sadové plochy s trvale trávnatými porastami kde prevláda stredná a vysoká zeleň, medzi ktorou sú pre lokalitu charakteristické Čelovské čierne tvrdé čerešne známe pod názvom „Čelovská chrupka“. Ukončenia sadových plôch a záhrad tvoria hranicu medzi extravilánom a intravilánom obce.

G.1.3. Parcelácia a rozsah jej zachovania

V pôdorysnej schéme sa zachovala historická parcelácia, ktorá je jednou z hlavných hodnôt sídla. Tvar, veľkosť, situácia parciel ovplyvnila konfigurácia terénu a typ zástavby je determinovaný poľnohospodárskou činnosťou. V obci sa zachovala pravidelná pozdĺžna parcelácia obytných stavieb, kde dlhé parcely sú radené vedľa seba, pozdĺžnou osou kolmo na komunikáciu. Súčasťou hĺbkovo radenej parcely je pravidelná zástavba v prednej časti parcely a nezastavaná časť parcely, ktorú tvorí záhrada v zadnej časti.

Pravidelná parcelácia s obytnou zástavbou je na návsi doplnená o pozdĺžne parcely s nižšou mierou zastavanosti verejných budov, ktoré sú orientované paralelne s potokom a stredovou komunikáciou.

G.1.4. Charakteristika spôsobu zástavby, hmotová skladba, urbanistická kompozícia, rozsah zachovania historickej štruktúry

Pôdorysná a hmotová skladba je jednou z hlavných urbanisticko-architektonických hodnôt, ktorá sa v priebehu vývoja prakticky nemenila. V systéme zástavby usadlosti sa takmer na celom území regiónu uplatňovalo pravidelné rozloženie obytných a hospodárskych stavieb v rámci intravilánu. Pravidlo tejto zástavby uplatňovalo zachovanie pozdĺžnej orientácie obytného domu štítovou stranou smerom ku komunikácii alebo centrálnemu priestranstvu. Najčastejší variant predstavoval spojenie obytného domu na os s hospodárskymi priestormi ako maštaľ, sýpka alebo šopa so spoločnou strechou. V prednej časti dvora bola situovaná studňa. Druhým variantom zástavby bolo budovanie hospodárskej časti naprieč pozemku na konci zástavby. Pôvodné najjednoduchšie formy obydlija sú domy s dvoj priestorovým členením na os s vchodom na pozdĺžnej strane domu. Neskôršie koncom 19. stor. sa vyskytovali rozvinuté pôdorysné formy zástavby s troj priestorovým členením. Pre túto lokalitu sú charakteristické štíty s podlomenicou a drevenou ornamentálnou výzdobou. Fasády domu boli hladké, omietané a presvetlené malými, skoro štvorcovými oknami, ktoré sú rámované hladkými kamennými šambránami. Štítová fasáda smerom do ulice bola členená dvomi oknami a medzi oknami sa často zobrazovalo vročenie – dátum postavenia domu a iniciály stavebníka domu. Staršie okná, osadené z vnútornej strany do kamenného ostenia boli jednoduché, dvojkrídlové, otváracie smerom do vnútra. Postupne sa okná zduplovali pridaním ďalšieho okna na líce fasády, ktoré sa otváralo smerom von. Začiatkom 20. storočia okná na niektorých domoch dostali väčšie obdĺžnikové okná, rámované omietkovou šambránou alebo náročne zdobenou dreveným rámom. Dverné výplne domov, boli drevené, osadené do širokých ník, s počiatku zvlakové dvere, boli nahrádzané rámovými výplňami, často bohato remeselne dotvorenými. Fasády boli upravené hladkou omietkou a natierané farebným náterom (biela, modrá skalica). Len výnimočne sa zachovali oplotenia domov, ktoré boli pôvodne drevené, z nízkych latkových plotov. Pred polovicou 20. storočia bola tradičná forma zástavby na niektorých miestach postupne nahradená hmotovo, pôdorysne a výrazovo novou architektúrou, ktorá narúšala pôvodnú tradičnú zástavbu. Urbanistickú skladbu obce ovplyvňoval predovšetkým geomorfologický charakter územia. Sídlo sa vyvíjalo vzhľadom k prírodným danostiam prostredia, medzi ktorými jedným z najdôležitejších bolo povodie

potoka, ktoré kopíruje komunikačná sieť a na ňu je naviazaný systém parciel. Historická štruktúra je vo väčšine zachovaná v pôvodnom rozsahu, ktorý sa postupným vývojom sformoval do súčasnej podoby. Medzi čiastočné narušenie historickej štruktúry je možné zaradiť 6 objektov dostavaných v polovici 20. stor., 4 novostavby a objekt obchodu pochádzajúce z druhej polovice 20. stor., ktoré svojim vzhľadom, hmotovou skladbou aj výškovým usporiadaním narúšajú celistvosť pamiatkovej zóny.

G.1.5. Dominanty a výškové zónovanie blokov zástavby, analýza základných hodnotných kompozičných princípov

Sídlo sa vzhľadom na konfiguráciu terénu ako celok neuplatňuje v diaľkových pohľadoch, ale len z voľnej krajiny. Vnútorou dominantou je evanjelický kostol, ktorý sa nachádza mimo pamiatkovej zóny. Rímsko-katolícky kostol vzhľadom na svoje situovanie v najnižšej časti obce a hmotu, ktorá je čiastočne prekrytá vzrastlou zeleňou obci nedominuje. V rámci PZ ho môžeme považovať za dominantu, ktorej charakter je umocnený vysokou zeleňou.

V rámci krajinného prostredia je hlavným kompozičným princípom formovaná najnižšie položená zástavba verejných budov na návsi a zóny pravidelne radenej južnej a severnej zástavby, kde južná zástavba usadlostí je oproti severnej formovaná vyššie.

Kompozičný princíp usporiadania pamiatkovej zóny sídla vidieckeho typu je lineárna forma osídlenia závislá od konfigurácie krajinného prostredia s centrálnym priestorom, ktorý prirodzene vznikol medzi kostolom, obecným úradom a súčasným zborovým domom.

G.1.6. Silueta, panoráma územia, obraz sídla v krajine, konfigurácia terénu, hodnotné pohľadové uhly v rámci krajiny

Obec Čelovce sa nachádza na juhovýchodnom okraji Krupinskej planiny. Krajinný reliéf tvoria ostro rezané chrbty z andezitových tufitov vulkanického pôvodu. Najvyššie položené miesto „Šibeničná tabľa“ sa nachádza vo výške 500 m n. m. Výškovú scenériu dotvárajú vrchy „Skala, Plešovica, Sená hora, Dedova hora, Opavská hora. Krajina je odlesnená, len strmšie úbočia dolín sú zarastené bukovým a dubovým lesom. Značnú časť chotára tvoria lúky a pasienky. Obec je vystavaná v údolí na brehoch potoka zo všetkých strán obkolesená vrchmi.

Sídlo sa vzhľadom ku konfigurácii terénu ako celok neuplatňuje v diaľkových pohľadoch z príjazdovej cesty ale len z voľnej krajiny. Vnútorou dominantou je pre pamiatkovú zónu R. kat. kostol ale pre celkové sídlo hlavne Ev. a. v. kostol. Postavenie R.

kat. kostola je potlačené vysokou zeleňou. Pri panoráme obce a kolorite sídla v rámci okolitého prostredia je jednoznačne dôležité výškové zónovanie a zachovanie pôvodných strešných konštrukcií ako po tvarovej tak aj po materiálovej stránke.

G.1.7. Piata fasáda – strešná rovina, výšky ríms a hrebeňov striech, tvary striech, komíny, vikiere, krytina, farebnosť

Strecha ako jedna z hlavných pohľadových konštrukcií je dominantným prvkom pri panoráme obce a kolorite sídla v rámci okolitého prostredia. Výška ríms a hrebeňov vychádza z ergonomických rozmerov pre obytné objekty prispôsobené tvaru a výškovému členeniu jednotlivých parciel. Výškové ohraničenie ríms sa pohybuje v danej lokalite asi 3,00 m a výškové ohraničenie hrebeňov asi 6,00 m od úrovne podlahy objektov. Tvaroslovie a druhy striech vychádzajú z jednotlivých období v ktorých boli pôvodne objekty budované. Medzi najstaršie druhy strešných konštrukcií v rámci pamiatkovej zóny patrí sedlová strecha s podlomenicou. Pre zachované historické strechy je typicky stvárnený drevený štít orientovaný do ulice, ktorý predstavuje ukážku bohatej umelecko-remeselnej výzdoby domu. Štít nad podlomenicou je riešený dreveným obkladom s oknami presvetľujúcimi povalový priestor, v ojedinelých prípadoch latovaním s medzerami, ktoré slúžili na prevetrávanie povalového priestoru. V štítoch a na rímsach sa nachádza drevená ornamentálna výzdoba. Zachované sú prekladané dosky, ozdobné lišty, rôzne tvarované okenné výrezy a pod.

Tradičnou krytinou južných častí Slovenska bola slama, ktorá začiatkom 20.storočia bola nahrádzaná keramikou krytinou – bielou bobrovkou alebo maloformátovou dvojdrážkovou krytinou. S vývojom rôznych typov krytín od polovice 20.storočia bola keramiká krytina nahrádzaná inými typmi keramickej krytiny alebo eternitovými šablónami.

Nadstrešná časť komínov si zachovala typické murované hlavice ukončené poloblúkovou strieškou. Komínové telesá sú riešené v závislosti od vnútornej dispozície a systému vykurovania v rámci obytného priestoru na zadnej strane objektov. Murivo presahujúce nad strešnú rovину je riešené ako režné murivo ukončené jednoduchou komínovou hlavou alebo nástavcom.

Vikiere sú na objektoch riešené ako sedlové v hospodárskych častiach objektov. Slúžia pre ukladanie sena do povalového priestoru nad hospodárskymi priestormi. Pôvodná krytina na objektoch bola slamená, postupne ju nahradila eternitová krytina a kusová pálená keramiká krytina, ktorá aj v dnešnej dobe tvorí prevažný druh krytiny na objektoch nachádzajúcich sa v pamiatkovej zóne.

Farebnosť objektov je rôznorodá. Spoločnými prvkami, ktoré sú pre objekty charakteristické je využitie prvkov z dreva v prírodnej farebnosti a využitie prírodného kameňa.

G.1.8. Architektonické, umelecko – historické a výtvarné hodnoty objektov pamiatkového územia

PZ Čelovce sústreďuje na svojom území hodnotnú ľudovú architektúru, ktorá má architektonické, umelecko-historické a výtvarné hodnoty, ktoré vychádzali z regionálnych znakov ľudovej architektúry poľnohospodárskej oblasti Južného Slovenska – ľudový dom hontského typu.

Tradičný ľudový dom, bol prízemný, terénne nerovnosti často vyrovnávala pivnica, ktorá bola prístupná z ulice. Predná časť domu slúžila na obytnú funkciu a zadná časť domu bola postupne rozširovaná o hospodárske priestory. Dispozícia obytnej časti bola klasicky trojpriestorová, so vstupom v strede do pitvora, ktorý mal v zadnej časti oddelenú čiernu kuchyňu. Z pitvora boli na obidve strany prístupné miestnosti, smerom do ulice parádna izba a smerom na opačnú stranu komora, ktorá sa často menila na druhú obytnú izbu. Dom bol murovaný z kameňa, spájaný na hlinenú maltu, ktorú neskôr nahradila vápenná malta. Hospodárska časť bola postavená z dreva, v zadnej časti dom uzatvárala šopa, ktorá bola tiež murovaná z kameňa. Dom bol prekrytý valbovou alebo sedlovou strechou, ktorá mala bohato stvárnený drevený štít, spolu s dlhou podlomenicou s orientáciou do ulice. Štít bohato zdobený, doskový, so vzájomne prekladanými doskami a vyrezávanými detailami, zväčša s menšími okienkami alebo tvarovanými výrezmi. Strecha bola pokrytá slamou, začiatkom 20.storočia slamu nahrádzala postupne tvrdá krytina – biela bobrovka, maloformátová, dvojdrážková krytina alebo eternitové šablóny.

Veľké vyloženie strechy bol základom pre dlhú podlomenicu, so stĺpovým podstreším, ktoré často prechádzalo na dvorovú fasádu a zároveň vytvorilo základ pre podmurovku so stĺpovou podstienkou. Stĺpy boli drevené, alebo kamenné, v priereze štvorcové alebo kruhové. Základ podstienky bol vytvorený z kameňa, spájaného hlinenou maltou, niekedy doplnený o murovaný parapet.

Fasády domu boli hladké, omietané a presvetlené malými, skoro štvorcovými oknami, ktoré sú rámované hladkými kamennými šambránami. Štítová fasáda smerom do ulice bola členená dvomi oknami a medzi oknami sa často zobrazovalo vročenie – dátum postavenia domu a iniciály stavebníka domu. Staršie okná, osadené z vnútornej strany do kamennej šambrány boli jednoduché, dvojkridlové, otváravé smerom do vnútra. Postupne sa okná zduplovali

pridaním ďalšieho okna na líce fasády, ktoré sa otváralo smerom von. Začiatkom 20.storočia okná na niektorých domoch dostali väčšie obdĺžnikové okná, rámované omietkovou šambránou alebo náročne zdobenou drevenými rámom. Dverné výplne domov, boli drevené, osadené do širokých ník, s počiatku zvlakové dvere, boli nahrádzané rámovými výplňami, často bohato remeselne dotvorenými. Fasády boli upravené hladkou omietkou a natierané farebným náterom.

Len výnimočne sa zachovali oplotenia domov, ktoré boli pôvodne drevené, z nízkych latkových plotov.

Pred polovicou 20.storočia bola tradičná forma zástavby na niektorých miestach postupne nahradená hmotovo, pôdorysne a výrazovo nevhodnou zástavbou. Zachované umelecko-historické hodnoty vychádzajú z princípov regionálnej znakovosti, ktorá znamená aplikovanie pôvodného tvaroslovia a použitých materiálov a stavebných technológií. Základ umelecko-historických hodnôt predstavujú architektonické detaily ľudových domov ich tvar a materiál. Hodnoty objektov sú aj v ich zachovaní ako celku pri dokumentácii objektov ľudovej architektúry a ich vzťahu k pamiatkovej zóne. Hodnoty niektorých pôvodných objektov boli znížené alebo zničené necitlivými zásahmi a úpravami. Nové objekty v rámci pamiatkovej zóny nerešpektujú výškové členenie pôvodnej zástavby ale aj tvaroslovie a hmotovú skladbu. Je možné ich označiť ako nevhodné prvky rušivo pôsobiace v rámci pamiatkovej zóny.

G.1.8.1.Objekty NKP

Pamiatková zóna Čelovce neobsahuje NKP zapísané v ÚZPF.

G.1.8.2.Objekty navrhnuté na zápis do ÚZPF

V súčasnosti nie je vypracovaný žiaden návrh na zápis do ÚZPF.

G.1.8.3.Objekty vytipované na zápis do ÚZPF

Objekty, ktoré majú vysokú mieru architektonických, umelecko-historických, historických, estetických hodnôt, ktoré vytvárajú predpoklady na vyhlásenie objektov za národné kultúrne pamiatky.

Sú to objekty na parcelách č. 79, 231 a 277- rímsko-kat. kostol.

Dom ľudový kamenný č. 23, parc. číslo 79 - spojenie obytného domu na os s hospodárskymi priestormi (maštal', sýpka so spoločnou strechou). V prednej časti dvora je situovaná studňa. Objekt patrí medzi najjednoduchšie formy obydlia s dvojpriestorovým členením na os s vchodom na pozdĺžnej strane domu. Jednotraktový dlhý prízemný dom so sedlovou strechou s podlomenicou. V štíte a na podstrešných rímsach sa nachádza drevená ornamentálna výzdoba. Na priečelí je v osi fasády nad oknami v štukovom ráme umiestnené vročenie „1896“. Ornamentmi sú zdobené aj drevené okná a prvky drobnej architektúry.

Dom ľudový č. 75, parc. číslo 231 - spojenie obytného domu na os s hospodárskymi priestormi (maštal', sýpka so spoločnou strechou). Objekt patrí medzi najjednoduchšie formy obydlia s dvojpriestorovým členením na os s vchodom na pozdĺžnej strane domu. Jednotraktový prízemný dom so sedlovou strechou s podlomenicou. V štíte a na podstrešných rímsach sa nachádza drevená ornamentálna výzdoba. Ďalšie hodnotné prvky sú kamenné ostenia .

Rímsko-katolícky kostol Nanebovzatia Panny Márie p.č 277 – Bol postavený na mieste predchádzajúceho evanjelického kostola. Na území pamiatkovej zóny Čelovce predpokladáme existenciu potenciálneho archeologického náleziska, ktoré predstavuje súčasný rímsko – katolícky kostol. Podľa dostupných historických údajov bol tento kostol postavený príslušníkmi rodu Hunt, ešte v roku 1332. Kostol bol zasvätený sv. Štefanovi Kráľovi. Na základe všeobecne platných poznatkov je nutné v areáli súčasného kostola počítať aj s existenciou stredovekého prikostolného cintorína, pokiaľ však tento nebol zničený neskoršími stavebnými zásahmi a úpravami. Na staršom základe zo 14. stor. bol v roku 1673 postavený nový, ten bol neskôr zasvätený Nanebovzatiu Panny Márie. V roku 1886 ho prestavali a opravovali v roku 1957 aj neskôr, čím sa porušila jeho pôvodná podoba.

G.1.8.4. Objekty dotvárajúce historické prostredie

Historické objekty, ktoré nie sú kultúrnymi pamiatkami, ale vhodne dotvárajú prostredie PZ (objekty s priaznivým hmotovým a architektonickým dopadom na prostredie PZ). Radia sa sem historické objekty, ktoré sú kompatibilné s typickou zástavbou, situovaním na parcele, v hmote, typologickým zameraním, vo výraze mierne redukované, ale štýlovo identifikovateľné s menšou mierou novodobej prestavby. Niektoré vyžadujú menšie stavebné úpravy.

K objektom dotvárajúcim historické prostredie môžeme priradiť vedľajšie stavby (kôlne, chlievy), drobné stavby (prístrešky, oplotenia) alebo prvky drobnej architektúry (informačné tabule, studne) vhodne dotvárajúce historické prostredie.

Zoznam objektov je uvedený v prílohe I. 1.1.2.

G.1.8.5. Objekty, ktoré nie sú v pamiatkovom území rušivé

Objekty, ktoré boli postavené v druhej polovici 20.storočia, ktoré svojim vzhľadom, hmotovou skladbou aj výškovým usporiadaním a výrazom nekонтрастujú s historickým prostredím PZ.

Zoznam objektov je uvedený v prílohe I. 1.1.3.

G.1.8.6. Objekty, ktoré sú v pamiatkovom území rušivé

Novostavby, ktoré boli postavené koncom 20.storočia. Sú to novodobé rušivé objekty, bez štýlového výrazu, situovaním, osadením na pozemku, hmotou a výrazovo silno kontrastujúce s historickým prostredím PZ.

Zoznam objektov je uvedený v prílohe I. 1.1.4.

G.1.9. Prehľad archeologických nálezísk a ich stručná charakteristika a upozornenie na predpokladané miesta staršieho osídlenia v pamiatkovej zóne Čelovce

Hnuteľné archeologické nálezy, patria do skupín nálezov s relatívne obmedzenou výpovednou hodnotou, ktorá je priamo úmerná nálezovým okolnostiam. Za ideálnych podmienok je vypovedacia schopnosť archeologických nálezov širokospektrálna, v kombinácii s písomnými prameňmi tvoria takmer optimálne podmienky pre dosiahnutie plnohodnotných vedeckých výsledkov.

Katastrálne územie obce Čelovce patrí k mnohým obciam, ktorých najstaršie (praveké a včasnohistorické) dejiny sú pomerne neznáme alebo známe len v dielčej a útržkovitej forme. Na území pamiatkovej zóny Čelovce je nedostatočne zachytené staršie osídlenie, v dôsledku stavu archeologického bádania nepoznáme praveké a včasnostredoveké osídlenie na území pamiatkovej zóny.

Pri koncipovaní prehľadu pravekého a včasnostredovekého osídlenia pamiatkovej zóny sme vychádzali aj z archeologických nálezov a nálezísk situovaných v katastrálnom území obce Čelovce.

Archeologické náleziská zapísané v Ústrednom zozname pamiatkového fondu SR

Na území pamiatkovej zóny Čelovce nie je archeologické nálezisko zapísané v Ústrednom zozname pamiatkového fondu SR.

Z katastrálneho územia obce Čelovce pochádza len niekoľko archeologických nálezov, ktoré boli zistené v roku 1983 pri výstavbe krmelca v polohe Rožková, v blízkosti

osady Beluja, kde bolo porušené sídlisko z doby bronzovej. Pri záchrannom výskume, ktorý viedol V. Furmánek boli zistené archeologické nálezy, predovšetkým bohatý keramický materiál, pozostatky tkáčskych závaží a kamenná podložka. Rovnako pri záchrannom výskume bola zistená aj deštrukcia chaty a deštrukcia pece s predpecnou jamkou.

Celý tento nálezový súbor je možné datovať do obdobia neskorej doby bronzovej, do stupňa HB, do kultúrnej náplne kyjatickej kultúry (Furmánek 1984, s. 75 – 76).

Rozsah osídlenia v iných kultúrnych horizontoch nie je možné v súčasnom stave bádania určiť ani len orientačne.

Archeologické nálezy zapísané v Ústrednom zozname pamiatkového fondu SR

Archeologické nálezy podľa doposiaľ publikovaných odborných príspevkov neboli zistené na území pamiatkovej zóny Čelovce.

Získané hnutelné archeologické nálezy v katastrálnom území obce Čelovce nie sú zapísané v Ústrednom zozname pamiatkového fondu SR.

G.1.9.2 Perspektívne archeologické lokality na území pamiatkovej zóny Čelovce

Na území pamiatkovej zóny Čelovce predpokladáme existenciu potenciálneho archeologického náleziska, ktoré predstavuje súčasný rímsko – katolícky kostol. Podľa dostupných historických údajov bol tento kostol postavený príslušníkmi rodu Hunt, ešte v roku 1332. Kostol bol zasvätený sv. Štefanovi Kráľovi. Na základe všeobecne platných poznatkov je nutné v areáli súčasného kostola počítať aj s existenciou stredovekého prikostolného cintorína, pokiaľ však tento nebol zničený neskoršími stavebnými zásahmi a úpravami.

V katastri obce Čelovce je evidované potenciálne archeologické nálezisko. Pri skúmaní topografických názvov v katastrálnom území Čeloviec indikuje staršie osídlenie poloha pod názvom „Pustý hrad“. Na tomto mieste je možné na základe konfigurácie terénu a využitia poznatkov toponymie uvažovať o lokalizácii pravekého alebo stredovekého hradiska. Z tejto polohy doposiaľ neexistuje archeologický materiál, ktorý by túto hypotézu jednoznačne potvrdzoval.

V katastri súčasnej obce Čelovce bola podľa historických správ situovaná stredoveká dedina Jablanth, ktorá podľa písomných záznamov bola majetkom hradu Lietava (Borovszky1911, s. 35). V súčasnom stave terénneho bádania nie je možné jednoznačne lokalizovať umiestnenie tejto stredovekej dediny resp. osady.

Zaniknuté historické objekty

Zaniknuté historické objekty na území pamiatkovej zóny Čelovce nie je možné v súčasnom stave bádania identifikovať.

Vzhľadom na to, že prvá písomná zmienka o obci Čelovce pochádza z roku 1260, keď sa v chotári obce Kelenye spomína ako Chol (Borovszky 1911, s. 35), nie je možné vylúčiť, že na území pamiatkovej zóny leží pôvodná stredoveká osada.

Obec Čelovce bola rodovou dŕžavou starobylého rodu Hunt a patrila hradu Čabrad'. V obci sa nachádza aj rímsko – katolícky kostol. Podľa dostupných historických údajov bol tento kostol postavený príslušníkmi rodu Hunt, ešte v 14. storočí. (Borovszky 1911, s. 35).

G.1.10. Historická zeleň, záhrady, parky, verejná zeleň, stromoradia, cintoríny

Medzi verejnú zeleň patrí centrálny priestor okolo koryta potoka, ktorý je zazelenený strednou a vysokou zeleňou, z ktorej väčšinu tvorí náletová zeleň, čiastočne sa tu nachádzajú lipy a iné stromy. V okolí R.k. kostola sa nachádza vysoká zeleň. V rámci pamiatkovej zóny sa nenachádzajú parky, verejné plochy sú prepojené z predzáhradkami strednou a nízkou zeleňou, z ktorej väčšinu tvorí okrasná výsadbová zeleň, čiastočne ovocné stromy.

Pozemky v okrajových polohách sídla sú využívané na poľnohospodárske účely prevažne ako sadové plochy s trvale trávnatými porastami, kde prevláda stredná a vysoká zeleň, medzi ktorou sú pre lokalitu charakteristické Čelovské čierne tvrdé čerešne známe pod názvom „Čelovská chrupka“. V rámci pamiatkovej zóny sa nenachádza cintorín ani sa tu nevyskytujú súvislé stromoradia na verejných plochách.

G.2. Pamiatky histórie, ktoré sa viažu k pamiatkovému územiu

Obec Čelovce sa v písomných prameňoch prvýkrát spomína v roku 1260 ako Chol. Obec bola už od II. polovice 13. storočia majetkom starobylého rodu Hunt, svedčí o tom písomný záznam z roku 1269, podľa ktorého príslušníci rodu Hunt Štefan Leszeneyi a Michal Néyky vyznačili hranicu chotára obce Čelovce chotárnymi kameňmi.

Samostatná cirkevná organizácia – farnosť sa v obci spomína už v rokoch 1332 – 1337. V tomto období bol postavený aj kostol zasvätený sv. Štefanovi Kráľovi. Kostol bol postavený príslušníkmi rodu Hunt.

Významná udalosť v dejinách obce sa odohrala v roku 1630, keď v obci zasadala župná kongregácia.

V obci sa narodilo a pôsobilo aj niekoľko významných osobností, ktoré sa zaslúžili o rozvoj obce. Medzi takýchto rodákov patrili napr.:

Pavel Sekerka (1760 – 1824) – učiteľ, farár, literát

Narodil sa r. 1760 v Dolných Vrútkach, študoval v Ožďanoch, odkiaľ prešiel do Štiavnice, kde bol žiakom Jána Szewerínyiho a svojou usilovnosťou a mravným chovaním sa tamojšiemu superintendentovi Jánovi Csernyánskemu tak zapáčil, že často zaňho kázaval. Stal sa i učiteľom 4. triedy. Dňa 6. júna 1784 bol vysvätený za evanjelického farára. V r. 1785 si vzal za manželku Máriu Homolya. V Čelovciach pôsobil plných 40 rokov.

Pavel Petřík (1893 – 1963) - hudobný skladateľ, pedagóg

Narodil sa 27. 9. 1893 v Čelovciach, zomrel 12. 2. 1963 v Banskej Štiavnici, pochovaný je vo Zvolene. Otec - Ján Petřík, matka - Anna Petříková, rod. Šlamjarová, manželka Margita rod. Thonhauserová.

V rokoch 1905 - 1909 študoval na Gymnázium v Balašských Ďarmotách, v rokoch 1909 - 1913 na Učiteľskom ústave v Lučenci, absolvoval písomný kurz praktickej harmónie v Brne. Pôsobil ako učiteľ v Častkove, v rokoch 1922 - 1931 vyučoval hudbu a spev na učiteľskom ústave v Banskej Štiavnici. V rokoch 1931 - 1939 bol učiteľ, neskôr riaditeľ meštianskej školy v Brezne. V období 1939 - 1950 sa vrátil na učiteľský ústav do Banskej Štiavnice a v rokoch 1950 – 1957 učil na tamojšej strednej priemyselnej škole baníckej.

Je známym autorom operiet, zborov a menších skladieb, harmonizoval cirkevné chorály. Viedol robotnícky spevokol Sitno v Banskej Štiavnici a v r. 1936 založil a viedol Spevokol horehronských učiteľov. Zbieral slovenské ľudové piesne z Hontu.

Výber z diela:

Zbierka slovenských miešaných a ženských zborov, Bratislava, 1925-33

Malá partitúra k Spevníku a Pranoscinsu, Liptovský Mikuláš, 1928

88 melodických predohier a dohier, Brno, 1928

Spevníček ľudových piesní, Brno, 1930

Zazní, pieseň nová, Liptovský Mikuláš, 1948

Zvony 1-2, - spoluautor s M. Ruppeltdom, Liptovský Mikuláš, 1926

Operety: Škandál na Olympe 1938, Viola chce k filmu 1940

G.3. Vodné plochy a toky na pamiatkovom území a iné významné prírodné prvky

Obec Čelovce sa nachádza na juhovýchodnom okraji Krupinskej planiny. Územím pamiatkovej zóny preteká vodný tok s názvom Veľký potok, ktorý pramení na úpätí vrchu Jaseňový vrch. V obci Čelovce sa k Veľkému potoku pripája bezmenné rameno Veľkého potoka, ktoré pramení na úpätí vrchu zvaného Pliešovica.

Veľký potok preteká južným smerom, jeho ľavostranným prítokom je Branišský potok. Veľký potok sa za obcou Kosihy nad Ipľom vlieva do rieky Ipľ.

Na základe analýzy historických máp je možné konštatovať, že Veľký potok bol jediným determinujúcim činiteľom pôsobiacim na usporiadanie a dispozíciu jednotlivých parciel. Obec Čelovce možno charakterizovať ako potočnú dedinu s radovou zástavbou. Po obidvoch stranách Veľkého potoka je situovaná zástavba obytných budov radených pozdĺžnou osou kolmo na os cesty.

Povodie Veľkého potoka je ešte na historickej mape z rokov 1918 – 1938 vyznačené s miernymi meandrami aj uprostred jadra obce. Rovnaká situácia je zachytená aj na katastrálnej mape z roku 1954. Tok Veľkého potoka v obci Čelovce je ešte aj v súčasnosti tvorený miernymi meandrami.

Významné prírodné prvky na území pamiatkovej zóny Čelovce nie sú evidované.

Katastrálne územie obce Čelovce je zaradené do tzv. kategórie C, ktorú predstavujú prírodné objekty územia a časti prírody typické pre charakter geografického regiónu s výraznými biologickými a estetickými prvkami, ktoré predstavujú plochy lesostepného charakteru, na ktoré sa viažu viaceré suchomilné druhy rastlín a živočíchov.

G.4. Súpis pôvodných názvov hlavných a dôležitých námestí a ulíc

Na území pamiatkovej zóny Čelovce sa nám aj napriek veľkému úsiliu pri štúdiu mapových podkladov ako aj archívnemu výskumu nepodarilo identifikovať ani jeden pôvodný názov ulíc.

Uvádzame súpis historických názvov obce Čelovce v chronologickom poradí:

Podľa súpisov stredovekých listín prvé písomné zmienky o obci sú z roku 1295 pod názvom **Chol**, z roku 1296 **Chal**. Ale už v r. 1260 uvádza sa vrch s názvom **Csol** a r.1277 obec tohto istého mena. V 14. až 16. storočí je obec v písomných prameňoch zaznamenaná ako **Chaal** (napríklad v r. 1314, 1402, 1504), **Chaly**, (1433), **Cal** (1477), **Csall** (1481 - pomad'arčená podoba názvu obce). V roku 1773 sa používal názov obce **Čelowce**, **Csáll**, **Csall**, v r.1788 **Cschall**, **Cschalowce**, **Czelowce**, v rokoch 1863 - 1873 **Csal**, 1877 - 1913 **Csall** a od roku 1920 **Čel'ovce**. V roku 1927 sa ustálil na súčasnú podobu **Čelovce**.

Pre ilustráciu uvádzame aj súpis chotárných názvov podľa katastrálnej mapy z roku 1918 -1939: Pod dedovou horou, Rackove prilohi, Pod holu zem, Hola zem, Plješovica,

Travníki, Na pškovoí jami, Za novom radom, Na poljanki, Više sigetu, Izbištja, Pod zavozom, Konopnice, Sena hora, Pod senou Horou, Dolina, Za skalou, Skala, Pod skalou, Pod studničkou, Za starom radom, Za horkou, Dolnjanske zahumna, Boriš, K pastérskei studjenki.

H. Vyhodnotenie pamiatkových hodnôt územia a odôvodnenie jeho ochrany

Pamiatkové hodnoty predstavuje zachovaný historický pôdorys obce s objektami ľudovej architektúry s typickými regionálnymi znakmi, vrátane hospodárskych objektov, kultúrnej krajiny, ktorú táto obec obklopuje.

H.1.1. Zachovanie urbanisticko – historických hodnôt štruktúry územia

Urbanisticko – historická štruktúra sa zachovala prakticky ucelene a tvorí jednu z hlavných pamiatkových hodnôt sídla. Dnes zachovanú urbanisticko – historickú štruktúru tvorí zachovaná zástavba obytných domov radených pozdĺžnou osou kolmo na os stredovej návsi, kde je sústredená zástavba verejných budov pozdĺž línie potoka, ktorý je základnou kompozičnou osou. Hlavnou výškovou dominantou v rámci pamiatkovej zóny je rímsko-katolícky kostol, ktorý je umiestnený na najnižšom mieste v centrálnom priestore čím je dominantna potlačená v rámci siluety sídla. Ulice tvoria rôzne výškové plochy, svahy medzi nimi sú využité na umiestnenie drobných stavieb (pôvodne pivníc) zarastené zeleňou, medzi ktorou sa vinie koryto vodného toku. Po oboch stranách toku sa tiahne zástavba objektov obytného a hospodárskeho charakteru radených pozdĺžnou osou kolmo na os cesty, terén stúpa smerom od toku ku hraniciam zóny.

Kompozičný princíp usporiadania pamiatkovej zóny sídla vidieckeho typu je lineárna forma osídlenia závislá od konfigurácie krajinného prostredia s centrálnym priestorom, ktorý prirodzene vznikol medzi kostolom obecným úradom a súčasným zborovým domom. Hlavné princípy pre zachovanie existujúcich urbanisticko – historických hodnôt spočívajú v tom, že pamiatková zóna je vystavaná v údolí na brehoch potoka zo všetkých strán obkolesená vrchmi bez dodatočnej zástavby zo všetkých svetových strán a tým je jedinečná architektúra v neustálom kontakte s okolitou prírodou a nestráca sa v architektúre výstavby neskorších období.

H.1.2. Architektonické hodnoty prvkov

Architektonické hodnoty obce predstavuje zachovaná pôvodná zástavba ľudových domov. Základom štruktúry je typický ľudový dom južného Slovenska, ktorý svojou hmotou

a architektonickým výrazom tvorí základ zachovanej štruktúry. Ide o jednotraktový dlhý prízemný dom so sedlovou alebo valbovou strechou, ktorá svojím predsadením vytvára podstrešie pre stĺpovú podstienku na štítovej a dvorovej fasáde. Špecifické architektonické hodnoty dotvárajú bohaté architektonické a remeselné detaily (boгато stvárnený štít, stĺpová podstena a pod.).

Medzi významné architektonické hodnoty patria prvky, pri ktorých sa prejavila ľudová tvorivosť, ľudové remeslá a zmysel pre estetiku. V štítoch a na podstrešných rímsach sa nachádza drevená ornamentálna výzdoba. Ornamentmi sú zdobené aj drevené okná a prvky drobnej architektúry. Ďalšie hodnotné prvky sú kamenné ostenia v niektorých prípadoch doplnené jednoduchým štukovým lemovaním okolo otvorov – farebne upravené. Hodnoty objektov sú v ich zachovaní pri detailoch ale aj ako celku pri dokumentácii objektov ľudovej architektúry a ich vzťahu k pamiatkovej zóne, histórii a tradíciám.

H.1.3. Urbanisticko – krajinárske hodnoty štruktúr

Obec Čelovce, ktorá sa nachádza v okrese Veľký Krtíš leží na okraji Krupinskej planiny. Na zachovanú architektonicko-urbanistickú zástavbu nadväzuje kultúrna krajina, ktorá bola ovplyvnená prejavmi činnosti človeka. Krajinný reliéf tvoria ostro rezané chrbty z andezitových tufitov vulkanického pôvodu. Najvyššie položené miesto „Šibeničná tabľa“ sa nachádza vo výške 500 m n. m. Výškovú scenériu dotvárajú vrchy „Skala, Plešovica, Sená hora, Dedova hora, Opavská hora. Krajina je odlesnená, len strmšie úbočia dolín sú zarastené bukovým a dubovým lesom. Značnú časť chotára tvoria lúky a pasienky. Obec je vystavaná v údolí na brehoch potoka zo všetkých strán obkolesená vrchmi bez dodatočnej zástavby zo severu a juhu a tým je jedinečná architektúra plynule cez sadové a záhradné plochy v neustálom kontakte s okolitou prírodou a nestráca sa v architektúre výstavby neskorších období.

Sídlo sa vzhľadom ku konfigurácii terénu nachádza skôr v údolnej polohe a preto sa ako celok neuplatňuje v diaľkových pohľadoch z príjazdovej cesty, ale len z voľnej krajiny. Dominantou obce je evanjelický kostol, ktorý sa nachádza v JV časti obce, ktorá sa nachádza mimo PZ. Staršia časť obce, ktorá je súčasťou PZ a tvorí prakticky nenarušenú štruktúru pôvodnej zástavby sa uplatňuje len z voľnej krajiny do ktorej prechádza. Súčasťou je aj rímsko-kat.kostol, ktorý sa nachádza v najnižšej časti obce. V chotári obce, ktorý je najrozsiahlejší v celom okrese sa nachádza laznícke osídlenie.

H.1.4. Umelecko – historické hodnoty prvkov

Zachované umelecko-historické hodnoty vychádzajú z princípov regionálnej znakovosti, ktorá znamená aplikovanie pôvodného tvaroslovia a použitých materiálov a stavebných technológií. Základ umelecko-historických hodnôt predstavujú architektonické detaily ľudových domov ich tvar, materiál, krytina, drevené bohato stvárnené vyrezávané štíty, ale aj drevené stĺporadia pozdĺž fasád a ďalšie architektonické a remeselné členenia výzdob fasád.

H.1.5. Kultúrne a pamiatkové hodnoty archeologických nálezov a nálezísk

Hnuteľné archeologické nálezy, patria do skupín nálezov s relatívne obmedzenou výpovednou hodnotou, ktorá je priamo úmerná nálezovým okolnostiam. Za ideálnych podmienok je vypovedacia schopnosť archeologických nálezov širokospektrálna, v kombinácii s písomnými prameňmi tvoria takmer optimálne podmienky pre dosiahnutie plnohodnotných vedeckých výsledkov.

Katastrálne územie obce Čelovce patrí k mnohým obciam, ktorých najstaršie (praveké a včasnohistorické) dejiny sú pomerne neznáme alebo známe len v dielčej a útržkovitej forme. Na území pamiatkovej zóny Čelovce je nedostatočne zachytené staršie osídlenie, v dôsledku stavu archeologického bádania nepoznáme praveké a včasnostredoveké osídlenie na území pamiatkovej zóny.

V súčasnom stave archeologického bádania nie je možné ani len orientačne určiť kultúrne a pamiatkové hodnoty archeologických nálezov a nálezísk zistených na území pamiatkovej zóny Čelovce.

H.1.5.1.Archeologické náleziská zapísané v Ústrednom zozname pamiatkového fondu SR

Na území pamiatkovej zóny Čelovce sa nenachádza archeologické nálezisko zapísané v Ústrednom zozname pamiatkového fondu SR.

H.1.5.2 Archeologické nálezy zapísané v Ústrednom zozname pamiatkového fondu SR

Archeologické nálezy podľa doposiaľ publikovaných odborných príspevkov neboli zistené na území pamiatkovej zóny Čelovce.

Získané hnuteľné archeologické nálezy v katastrálnom území obce Čelovce nie sú zapísané v Ústrednom zozname pamiatkového fondu SR.

I. Prílohy urbanisticko – historického výskumu

I.1. Textové prílohy

I.1.1.1. Zoznam objektov vytipovaných na zápis do ÚZPF (príloha k bodu G.1.8.3.)

Č. ÚZPF	Názov	Adresa	Parc. č.	Súpisné číslo
	Dom ľudový	Čelovce, č. domu 23	79	23
	Dom ľudový	Čelovce, č. domu 75	231	75
	R. K. kostol	Čelovce, č. domu	277	

I.1.1.2. Zoznam objektov dotvárajúcich historické prostredie (príloha k bodu G.1.8.4.)

Č. ÚZPF	Názov	Adresa	Parc. č.	Súpisné č.
	Dom ľudový	Čelovce, č. domu 18	52	18
	Dom ľudový	Čelovce, č. domu 20	73	20
	Dom ľudový	Čelovce, č. domu 24	81	24
	Dom ľudový	Čelovce, č. domu 26	85	26
	Dom ľudový	Čelovce, č. domu 27	87	27
	Dom ľudový	Čelovce, č. domu 28	91	28
	Pivnica	Čelovce, č. domu	93	
	Dom ľudový	Čelovce, č. domu 30	95	30
	Dom ľudový	Čelovce, č. domu 29	96	29
	Dom ľudový	Čelovce, č. domu 32	99	32
	Dom ľudový	Čelovce, č. domu 33	101	33
	Dom ľudový	Čelovce, č. domu 37	108	37
	Dom ľudový	Čelovce, č. domu 38	110	38
	Dom ľudový	Čelovce, č. domu 39	111	39
	Dom ľudový	Čelovce, č. domu 40	114	40
	Dom ľudový	Čelovce, č. domu 41	116	41
	Dom ľudový	Čelovce, č. domu 43	119	43
	Dom ľudový	Čelovce, č. domu 45	125	45
	Dom ľudový	Čelovce, č. domu 46	127	46
	Pivnica	Čelovce, č. domu	136	
	Dreváreň	Čelovce, č. domu	139/1	
	Garáž, pivnica	Čelovce, č. domu	142	
	Dom ľudový	Čelovce, č. domu 118	145	118
	Hospodárska stavba	Čelovce, č. domu	147/1	
	Dom ľudový, Kováčska vyhňa	Čelovce, č. domu 116	152/2	116
	Požiarna zbrojnica	Čelovce, č. domu	152/3	
	Dom ľudový	Čelovce, č. domu	153	
	Dom ľudový	Čelovce, č. domu 73	226	73

	Dom ľudový	Čelovce, č. domu 74	229	74
	Dom ľudový	Čelovce, č. domu 76	233	76
	Dom ľudový	Čelovce, č. domu 79	239	79
	Dom ľudový	Čelovce, č. domu 82	249	82
	Dom ľudový	Čelovce, č. domu 83	250	83
	Dom ľudový	Čelovce, č. domu	252	
	Dom ľudový	Čelovce, č. domu 85	253	85
	Dom ľudový	Čelovce, č. domu 86	257	86
	Studňa, altánok	Čelovce, č. domu 84	258/2	84
	Hospodárska stavba	Čelovce, č. domu	259	
	Dom ľudový	Čelovce, č. domu 89	261	89
	Dom ľudový	Čelovce, č. domu 90	263	90
	Stolárska dielňa	Čelovce, č. domu	265	
	Obecný úrad, pošta, knižnica	Čelovce, č. domu 113	266/1	113
	Zborový dom	Čelovce, č. domu 114	267	114
	Dom ľudový	Čelovce, č. domu 91	268	91
	Obytný dom	Čelovce, č. domu 92	271	92
	Dom ľudový	Čelovce, č. domu 93	274	93
	Dom ľudový	Čelovce, č. domu 94	278	94

I.1.1.3. Zoznam objektov, ktoré nie sú v pamiatkovom území rušivé (príloha k bodu G.1.8.5.)

Č. ÚZPF	Názov	Adresa	Parc. č.	Súpisné č.
	Obytný dom	Čelovce, č. domu 22	77	22
	Obytný dom	Čelovce, č. domu 25	83	25
	Obytný dom	Čelovce, č. domu 35	104	35
	Garáž, pivnica	Čelovce, č. domu	148	
	Obytný dom	Čelovce, č. domu 80	243	80
	Obytný dom	Čelovce, č. domu 81	247	81

I.1.1.4. Zoznam objektov, ktoré sú v pamiatkovom území rušivé (príloha k bodu G.1.8.6.)

Č. ÚZPF	Názov	Adresa	Parc. č.	Súpisné č.
	Obytný dom	Čelovce, č. domu 21	75	21
	Novostavba	Čelovce, č. domu 36	106/2	36
	Novostavba	Čelovce, č. domu 44	122	44
	Novostavba	Čelovce, č. domu 47	129/2	47
	Obchod	Čelovce, č. domu 115	151/2	115
	Novostavba	Čelovce, č. domu 77	235	77

	Novostavba	Čelovce, č. domu 94	278	94
--	------------	---------------------	-----	----

I.1.1.5.Zoznam evidenčných listov

- a) Evidenčné listy objektov vytipovaných na zápis do ÚZPF v počte č. 1-3 (príloha k bodu G.1.8.3.)
- b) Evidenčné listy objektov dotvárajúcich historické prostredie v počte č. 4-50 (príloha k bodu G.1.8.4.)
- c) Evidenčné listy objektov, ktoré nie sú v pamiatkovom území rušivé v počte č. 51-56 (príloha k bodu G.1.8.5.)
- d) Evidenčné listy objektov, ktoré sú v pamiatkovom území rušivé v počte č. 57-63 (príloha k bodu G.1.8.6.)

NÁVRH ZÁSAD OCHRANY, OBNOVY A PREZENTÁCIE HODNÔT ÚZEMIA

TEXTOVÁ ČASŤ

A. Vstupné údaje

A.1. Požiadavka a dôvod na spracovanie zásad

Požiadavka na vypracovanie komplexného materiálu pre Pamiatkovú zónu Čelovce podľa zákona č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu (od 01. 11. 2005 zákon č. 49/2002 Z.z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov) vyplynula z revízie pamiatkových území uskutočnenej v roku 2004 Ing. arch. Silviou Gojdičovou, Pamiatkový úrad SR Bratislava. Na základe revízie pamiatkových území, ktorá potvrdila opodstatnenosť ochrany a rozsahu pôvodne vymedzeného územia pamiatkovej zóny Čelovce, vznikla potreba spracovania zásad ochrany, obnovy a prezentácie vidieckeho pamiatkového územia Čelovce.

Zásady ochrany pamiatkovej zóny Čelovce budú podkladom pre spracovanie územnoplánovacej dokumentácie obce, prípadne Združenia obcí Veľký potok -Ipeľ.

A.2. Základné identifikačné údaje

Spracovanie Zásad ochrany pre Pamiatkovú zónu Čelovce bolo Krajskému pamiatkovému úradu Banská Bystrica, pracovisku Lučenec určené Pamiatkovým úradom Slovenskej republiky v júni 2005, číslo konania PÚ-05/842-7/5121/Hra v rozsahu Usmernenia Pamiatkového úradu SR k spracovaniu výskumnej dokumentácie pamiatkových území z roku 2004-05.

Na pracovnom rokovaní dňa 14. júla 2005 na Krajskom pamiatkovom úrade v Banskej Bystrici, bola zostavená z pracovníkov KPÚ Banská Bystrica a pracovísk Lučenec a Banská Štiavnica skupina odborníkov, ktorí uskutočnili výskum pamiatkového územia a spracovali výskumnú dokumentáciu.

Po ukončení urbanisticko-architektonického výskumu sa pristúpilo k samotnému spracovaniu zásad ochrany pamiatkového územia.

Z dôvodu podrobnejšej špecifikácie a prehľadnosti sme jednotlivé body metodiky rozšírili.

A.2.1. Názov pamiatkového územia podľa vyhlásenia

Pamiatková zóna Čelovce.

A.2.2. Názov obce a katastra

Obec Čelovce

Katastrálne územie Čelovce

Okres Veľký Krtíš

A.2.3. Orgán, ktorý územie vyhlásil, dátum vyhlásenia

Všeobecne záväzná vyhláška Krajského úradu v Banskej Bystrici č. 12/1997 o vyhlásení časti územia obce Čelovce za pamiatkovú zónu zo dňa 23. 06. 1997, ktorá nadobudla účinnosť 24. 10. 1997 dňom uverejnenia vo Vestníku vlády SR, ročník 7, čiastka 9/1997.

A.2.4. Parcelné vymedzenie pamiatkového územia popisom hranice

Popis hranice pamiatkovej zóny bol spracovaný podľa aktuálnej katastrálnej mapy Katastrálneho úradu v Banskej Bystrici, Správa katastra Veľký Krtíš zo dňa 12. 07. 2005, mapový list č. 9-4/4, 8-4/3, mierka 1:2000.

Východzí bod sme si určili najsevernejší roh parcely č. 225 a ďalej pokračujeme popisom v smere chodu hodinových ručičiek. Z východzieho bodu hranica opisuje zadné (severné) ohraničenia parciel záhrad č.225, 227, 228, 230, 232, 234, 236, 238, 240, 242, 244, 245, 246, 248, 249, 251, 255, 256, 258/1, 260, 262, 264, prejde na cestu č. 343, až kým nenarazí na potok parc. č. 342. Po ňom pokračuje v smere toku na juh až ku parcele č. 53, ktorú opíše z východnej a južnej strany a vyjde na cestu parc. č. 333. Ďalej sa zatočí na západ a po ceste č. 335 opisuje zadné ohraničenie parciel záhrad č. 74, 76, 78, 80, 82, 84, 86, 88, 92, 97, 100, 102, 103, 105, 107, 109, 113, 115, 117, 118, 121, 124, 126, 128, 130/1, 131. V juhozápadnom rohu parcely č. 131 sa stočí smerom na sever vyjde na cestu parc. č. 330/1 a po západnej hranici parcely č. 225 sa vráti do svojho východzieho bodu.

Zoznam parciel nachádzajúcich sa v pamiatkovej zóne

Z dôvodu ľahšej orientácie sme pri spracovaní pristúpili k rozšíreniu metodiky o tento bod.

53, 53, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106/1, 106/2, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113,

114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129/1, 129/2, 130/1, 130/2, 131, 136, 137, 138, 139/1, 139/2, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147/1, 147/2, 148, 149, 150, 151/1, 151/2, 152/1, 152/2, 152/3, 152/4, 153, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258/1, 258/2, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266/1, 266/2, 266/3, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 277, 278, 279, 330/1, 330/2, 330/3, 332, 333, 335, 342, 344/1, 344/2.

A.2.5. Vymedzenie ochranného pásma

Pamiatková zóna obce Čelovce nemá osobitne vyhlásené ochranné pásmo.

A.3. Prehľad podkladov k spracovaniu zásad pre pamiatkové územie

Mapové podklady:

E.2.9. Katastrálna mapa. Banskobystrický kraj. Okres Veľký Krtíš. Obec Čelovce. Mapový list č. 9-4/4, 8-4/3. 2005. M 1:2 000. Kópia. Archív Krajského pamiatkového úradu Banská Bystrica, pracovisko Lučenec.

E.2.10. Turistická mapa. Krupinská planina Veľký Krtíš. Č. 146. Mapa širších vzťahov obce Čelovce B-2. 1998. M 1:50 000. Originál. Archív Krajského pamiatkového úradu Banská Bystrica, pracovisko Lučenec.

A.4. Prehľad v súčasnosti platných ako aj rozpracovaných územno-plánovacích dokumentácií

Obec Čelovce nemá spracovanú platnú územno – plánovaciu dokumentáciu.

V roku 1998 Ing. V. Paška začal spracovávať ÚPD obce, ktorá je v stave rozpracovanosti (z dôvodu odstúpenia od zmluvy sa v práci nepokračuje).

A.5. Zhodnotenie súčasného stavu využitia pamiatkového územia

Objekty v pamiatkovej zóne sú v prevažnej väčšine využívané pre obytnú funkciu s väzbou na drobnú poľnohospodársku činnosť, ktorú postupne nahrádza rekreačná funkcia s prechodným bývaním alebo prenajímaním a ubytovaním turistov. Centrálny priestor slúži pre spoločenské účely a zabezpečuje aj drobnú vybavenosť pre obec (obchod, obecný úrad, požiarna zbrojnica s kováčovňou).

A.6. Stav technickej infraštruktúry a jej zariadení

Komunikácie, ktoré sú v súčasnosti pokryté asfaltovým povrchom boli vybudované v pol. 20. stor. sú funkčné v dohľadnej dobe si však budú vyžadovať rekonštrukciu. Vodovod bol v obci riešený vo viacerých etapách v rokoch 1975-91. Kanalizácia v obci je riešená len čiastočne povrchovými rigolmi pre odvedenie dažďových vôd. Elektrifikácia v obci pochádza z pol. 20. stor., prešla postupnými zmenami a neustále je nutné vzhľadom na potreby a rozvoj posilňovať rozvody NN. Obec nie je plynofikovaná. V roku 1996 bola v obci vybudovaná ústredňa pre 40 samostatných telefónnych staníc.

B. Vyhodnotenie územia z hľadiska pamiatkových hodnôt

Historické urbanistické hodnoty sú zhmotnené najmä do veľkej miery zachovanej urbanistickej schémy, ktorá sa kontinuálne vyvíjala v limitách určených najmä prírodnými danosťami krajiny. Hlavnou výškovou dominantou v rámci pamiatkovej zóny je rímsko-katolícky kostol, ktorý je umiestnený na najnižšom mieste v centrálnom priestore čím je dominanta potlačená v rámci siluety sídla kde dominuje evanjelický kostol, ktorý sa nachádza mimo pamiatkovej zóny. Ulice tvoria rôzne výškové plochy, svahy medzi nimi sú využité na umiestnenie drobných stavieb (pôvodne pivníc) zarastené zeleňou, medzi ktorou sa vinie koryto vodného toku. Po oboch stranách toku sa tiahne zástavba objektov obytného a hospodárskeho charakteru radených pozdĺžnou osou kolmo na os cesty, terén stúpa smerom od toku ku hraniciam zóny. Kompozičný princíp usporiadania pamiatkovej zóny sídla vidieckeho typu je lineárna forma osídlenia závislá od konfigurácie krajinného prostredia s centrálnym priestorom, ktorý prirodzene vznikol medzi kostolom a súčasným zborovým domom.

Hlavné princípy pre zachovanie existujúcich urbanisticko – historických hodnôt spočívajú v tom, že pamiatková zóna je vystavaná v údolí na brehoch potoka zo všetkých strán obkolesená vrchmi bez dodatočnej zástavby zo všetkých svetových strán a tým je jedinečná architektúra v neustálom kontakte s okolitou prírodou a nestráca sa v architektúre výstavby neskorších období. Medzi významné architektonické hodnoty patria prvky, pri ktorých sa prejavila ľudová tvorivosť, ľudové remeslá a zmysel pre estetiku. V štítoch a na podstrešných rímsach sa nachádza drevená ornamentálna výzdoba. Ornamentmi sú zdobené aj drevené okná a prvky drobnej architektúry. Ďalšie hodnotné prvky sú kamenné ostenia v niektorých prípadoch s jednoduchým štukovým lemovaním okolo otvorov – farebne upravené. Hodnoty objektov sú v ich zachovaní pri detailoch ale aj ako celku pri

dokumentácii objektov ľudovej architektúry a ich vzťahu k pamiatkovej zóne, histórii a tradíciám. Krajinný reliéf tvoria ostro rezané chrbty z andezitových tufitov vulkanického pôvodu. Značnú časť chotára tvoria lúky a pasienky. Obec je vystavaná v údolí na brehoch potoka zo všetkých strán obkolesená vrchmi bez dodatočnej zástavby zo severu a juhu a tým je jedinečná architektúra plynule cez sadové a záhradné plochy v neustálom kontakte s okolitou prírodou a nestráca sa v architektúre výstavby neskorších období. Archeologické nálezy podľa doposiaľ publikovaných odborných príspevkov neboli zistené na území pamiatkovej zóny Čelovce. Získané hnuiteľné archeologické nálezy v katastrálnom území obce Čelovce nie sú zapísané v Ústrednom zozname pamiatkového fondu SR. Na základe všeobecne platných poznatkov je nutné v areáli súčasného kostola počítať aj s existenciou stredovekého prikostolného cintorína, pokiaľ však tento nebol zničený neskoršími stavebnými zásahmi a úpravami. V katastri obce Čelovce je evidované potenciálne archeologické nálezisko. Pri skúmaní topografických názvov v katastrálnom území Čeloviec indikuje staršie osídlenie poloha pod názvom „Pustý hrad“. Na tomto mieste je možné na základe konfigurácie terénu a využitia poznatkov toponymie uvažovať o lokalizácii pravekého alebo stredovekého hradiska. Z tejto polohy doposiaľ neexistuje archeologický materiál, ktorý by túto hypotézu jednoznačne potvrdzoval.

V katastri súčasnej obce Čelovce bola podľa historických správ situovaná stredoveká dedina Jablanth, ktorá podľa písomných záznamov bola majetkom hradu Lietava (Borovszký 1911, s. 35). V súčasnom stave terénneho bádania nie je možné jednoznačne lokalizovať umiestnenie tejto stredovekej dediny resp. osady.

C. Zásady ochrany, obnovy a prezentácie hodnôt pamiatkového územia

C.1. Hlavné zásady urbanisticko – architektonického riešenia pamiatkového územia

C.1.0. Zásady zachovania, ochrany, rehabilitácie, regenerácie, obnovy a prezentácie jednotlivých typov štruktúr a prvkov

- zachovať pôvodnú pôdorysnú a hmotovú štruktúru územia v hraniciach PZ;
- v miestach čiastočného narušenia štruktúry navrhujeme rehabilitáciu v kontexte pôvodnej pôdorysnej a hmotovej skladby;
- pri obnove pôvodnej skladby je potrebné dodržať pôvodnú parceláciu, dodržať uličné a stavebné čiary a architektonický výraz podriaďiť výrazu pôvodných historických objektov;

- dvorové časti parcel nie je vhodné neprimerane zahusťovať, tak aby sa zástavba nepriaznivo neuplatňovala z verejných priestorov.

C.1.1. Zachovanie a ochrana historickej pôdorysnej schémy

- verejné objekty návse, ktoré sú hmotovo alebo architektonicky nevhodné a sú situované vo významných polohách je potrebné upraviť, tak aby nekontrastovali s historickým prostredím;
- je potrebné upraviť priestor návse ako verejného priestranstva – upraviť povrchy, zeleň, upraviť tok potoka a pod., pri použití tradičných materiálov.

C.1.2. Zachovanie, ochrana a prezentácia systému opevnenia

V obci sa podľa doterajšieho stupňa poznania nenachádzalo opevnenie.

C.1.3. Zachovanie, ochrana historickej parcelácie

Zachovaná historická parcelácia zodpovedá charakteru historickej pôdorysnej schémy, s výnimkou menších novodobých zásahov.

- historickú parceláciu je potrebné zachovať a v časti narušenia regenerovať.

C.1.4. Zachovanie a ochrana historických dominant a kompozícia výškového zónovania sídla

Sídlo sa uplatňuje vzhľadom na konfiguráciu terénu ako celok len z voľnej krajiny. Hlavnou sídelnou dominantou obce je evanjelický kostol (mimo PZ). Čiastkovou dominantou je rímsko-katolícky kostol, ktorý tvorí pohľadový uzáver v rámci priestoru časti návse.

- napriek tomu, že rímsko-katolícky kostol vzhľadom na svoju polohu a hmotu v obci nedominuje je vhodné posilniť jeho dominantnosť v rámci pohľadového uzáveru návšia smerom od východu, odstránením alebo úpravou vysokej zelene a nahradením brizolitovej omietky za hladkú omietku s náterom;
- v zachovanom prostredí sídla nevytvárať nové dominanty;
- novostavby, ktoré kontrastujú svojím hmotovým a architektonickým riešením v pravidelnej radovej zástavbe a rušivo sa uplatňujú v historickom prostredí si budú vyžadovať radikálnu hmotovú a architektonickú úpravu.

C.1.5. Princípy ochrany siluety, panorámy územia v kontexte s krajinou a pohľadových uhlov z jednotlivých dôležitých priestorov pre pamiatkové územie

Sídlo sa vzhľadom ku konfigurácii terénu sa ako celok neuplatňuje v diaľkových pohľadoch z príjazdovej cesty ale len z voľnej krajiny. Vnútorou dominantou je pre pamiatkovú zónu R. kat. kostol ale pre celkové sídlo hlavne Ev. a. v. kostol. Postavenie R. kat. kostola je potlačené vysokou zeleňou. Pri panoráme obce a kolorite sídla v rámci okolitého prostredia je jednoznačne dôležité výškové zónovanie a zachovanie pôvodných strešných konštrukcií ako po tvarovej tak aj po materiálovej stránke.

- v zachovanom prostredí sídla nevytvárať nové dominanty vo vzťahu k siluete;
- ochraňovať ohraničenie strešnej krajiny – dodržať regionálne znaky, ako je tvar strechy, jej osadenie (bez nadmurovky), sklon (cca 45stupňov) a materiálové riešenia a formy presvetlenia;
- zachovať pôvodnú skladbu zelene, ktorá tvorí prirodzený prechod medzi zástavbou a okolitým terénom a dotvára siluetu okolo R.k. kostola.

C.1.6. Požiadavky na zachovanie charakteru stavebných hmôt v exponovaných polohách a ochrana strešnej roviny ako piatej fasády, komínov a iných prvkov pri využívaní podkroví

Vzhľadom na vysokú mieru uplatnenia jednotlivých objektov vo vzájomných uličných pohľadoch v celej PZ, je potrebné zohľadňovať požiadavku na maximálnu mieru zachovania autenticity, lebo prakticky každý objekt sa nachádza v exponovanej polohe.

Z hľadiska uličných pohľadov na objekty je potrebné:

- ochraňovať strešnú krajinu – je potrebné dodržať regionálne znaky, ako je tvar strechy, jej osadenie (bez nadmurovky), sklon (cca 45stupňov), materiálové riešenia, konštrukčné detaily, krytinu a formy presvetlenia;
- tvar striech: valbové, sedlové, ktoré majú drevené štíty, s podlomenicou do ulice;
- konštrukčné detaily: ochraňovať murované a drevené stĺpy nesúce strechu na uličnej a dvorovej strane, zachovať podlomenice, zachovať detaily, napr. ornamentálne vyrezávané rímasy; vylúčiť použitie nadmurovky;
- krytina: uprednostňovať typickú keramickú krytinu – bobrovka, prípadne na niektorej stavbe použiť slamenú krytinu;
- zobytnenia podkroví orientovať výlučne do zadných dvorových častí domov a ich hospodárskych častí;

- forma presvetlenia: preferovať presvetlenie na zadnú štítovú stranu, ako doplnkové presvetlenie navrhnuť strešné okná;
- obnoviť tradičné strechy na narušených aj na novodobých objektoch s plochostropým ukončením;
- pri koncipovaní novostavieb je potrebné vychádzať z charakteristických znakov regionálnej zástavby (vyvarovať sa preberaniu znakov z iných kultúrnych kontextov);
- pri novostavbách je potrebné základné hmoty koncipovať ako jednopodlažnú obdĺžnikovú zástavbu, orientovanú užšou stranou do ulice;
- pri riešení fasád využívať tradičnú tektoniku plnej steny a bodového otvoru;
- vzhľadom na vysoký stupeň ochrany územia minimalizovať dostavby pri objektoch, ak je to nevyhnutné, prístavbu koncipovať pohľadovo minimálne exponovanú v zadnej časti parcely (vychádzať z princípu dostavieb hospodárskych objektov).

C.1.7. Ochrana charakteru tradičnej zástavby

Na území PZ je potrebné zachovať tradičnú objektovú skladbu solitérnych domov v objektovej skladbe v rámci parcely, ktorá predstavuje v prednej časti, do ulice obytný dom, hospodársku časť a v zadnej časti kolmo osadenú stodolu. V niektorých prípadoch bola skladba doplnená o hospodársky objekt v rámci parcely oproti obytnému domu alebo oproti cez ulicu. Novú výstavbu na území PZ je potrebné minimalizovať a orientovať mimo PZ, alebo nová výstavba musí rešpektovať tradičný spôsob zástavby. Nová zástavba na území PZ musí byť štrukturovaná tak, aby svojou pôdorysnou mierkou, umiestnením na parcele, hmotovou skladbou nevystupovala v pôdoryse sídla, v uličnom či krajinnoprírodnom prostredí a v siluete sídla.

C.1.8. Ochrana typických prvkov prostredia

Verejné priestory – v rámci PZ bude potrebné preriešiť plochy návšia – úpravu povrchu, úpravu okolia potoka, úpravy odtokových rigólov, úpravu verejnej zelene, predzáhradky domov a osvetlenie obce,

- Osvetľovací mobiliár - V priestoroch sa doporučuje použiť jednoduché tanierové elektrické svietidlo, osádzané na drevené stĺpy elektrického vedenia, ktoré nahradí osvetlenie riešené typizovanými osvetľovacími telesami na betónových stĺpoch;
- Úprava potoka – je vhodné ponechať nezregulovaný tok potoka, vyčistiť a upraviť jeho koryto potoka a jeho brehy, takisto preriešiť odtokové rigóly a nahradiť ich

vyloženie betónovými tvárniciami za úpravu z kamenných platní, pri použití miestneho kameňa.

Ploty – Pre zástavbu, ktorá sa nachádza v údolí sú typické nízke drevené latkové ploty, ktoré sa zachovali minimálne. Tradičné riešenie oplotenia je vhodné obnoviť, pretože súčasné rôznorodé oplotenia hlavne v blízkosti komunikácie sú prehliadkou materiálovej ale aj tvarovej rôznorodosti.

- obnoviť nízke drevené latkové ploty;
- obnoviť drevené latkové brány a brány do dvora.

Predzáhradky – typickým prvkom verejného priestoru návšia boli predzáhradky, tvorili upravenú oplotenú plochu pred domom.

- obnoviť zaniknuté plochy predzáhradok, ich úpravu a oplotenie nízkym dreveným latkovým plotom.

Dlažby – Pre PZ je typická dlažba, z kameňa nepravidelného tvaru, ktorý bol ukladán do hliny a je možné ho dodnes pozorovať pod asfaltom. Typická je aj dlažba podstienok, na ktorú sa vyberali väčšie kamene, skôr pravidelného tvaru, ktoré boli ukladané do hlinenej malty.

Pri obnove je potrebné:

- v rozsahu PZ postupne odstraňovať všetky plošne vybetónované alebo vyasfaltované plochy;
- obnoviť dlažbu z nepravidelného kameňa na uliciach návsi;
- obnoviť dlažbu z kameňa v rámci plochy pred domom a na podstienkoch.

C.1.8.1. Zásady nasvetlenia – iluminácie historických priestorov a budov

Význam nasvetlenia pamiatkovej zóny a jeho pozícia v krajinoobrazu si vyžaduje prípravu a spracovanie svetelno-technického projektu. Pri projekte je nutné zohľadniť nasledovné zásady:

- pri osvetľovaní historických priestorov musí byť použité osvetlenie teplými žltými tónmi;
- objekt R.k. kostola musí byť výrazne nasvetlený, čo umocní jeho dominantnosť;
- osvetlenie musí byť proporčne primerané rozmerom historického prostredia;

- pri tvorbe svetelného projektu sa ako spoluautori musia zúčastniť architekt – pamiatkár a metodik schopný vyhodnotiť hodnoty celku i jednotlivých architektúr, ich významu a potreby akcentácie a prezentácie.

C.1.9. Zásady diferencovaného prístupu pri ochrane, obnove a údržbe objektov na pamiatkovom území pre

Prístup k ochrane, obnove a údržbe objektov v pamiatkovom prostredí legislatívne stanovuje Zákon 49/2002 Z.z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov a Vyhláška Ministerstva kultúry SR z 12. novembra 2002, ktorou sa vykonáva zákon o ochrane pamiatkového fondu.

Podľa §27 zákona : Základná ochrana kultúrnej pamiatky je súhrn činností a opatrení vykonávaných na predchádzanie ohrozeniu, poškodeniu, zničeniu alebo odcudzeniu kultúrnej pamiatky, na trvalé udržiavanie dobrého stavu vrátane prostredia kultúrnej pamiatky a na taký spôsob využívania a prezentácie, ktorý zodpovedá jej pamiatkovej hodnote a technickému stavu.

Podľa §32 zákona : Obnova kultúrnej pamiatky je súbor špecializovaných činností ktorými sa vykonáva údržba, konzervovanie, oprava, adaptácia a rekonštrukcia kultúrnej pamiatky alebo jej časti.

Podľa §29 zákona : Základná ochrana pamiatkového územia je súhrn činností a opatrení, ktorými orgány štátnej správy a orgány územnej samosprávy v spolupráci s vlastníkami nehnuteľnosti zabezpečujú zachovanie pamiatkových hodnôt v území, ich dobrý technický, prevádzkový a estetický stav, ako aj vhodný spôsob využitia jednotlivých stavieb, skupín stavieb, areálov alebo urbanistických súborov a vhodné technické vybavenie pamiatkového územia.

Pred započatím každej obnovy v pamiatkovom území je vlastník kultúrnej pamiatky povinný Krajskému pamiatkovému úradu predložiť žiadosť o rozhodnutie k zámeru obnovy. Rozhodnutie si je povinný vyžiadať aj vlastník nehnuteľnosti, ktorá nie je kultúrnou pamiatkou, ale sa nachádza v pamiatkovej zóne alebo jej ochrannom pásme. V rozhodnutí Krajský pamiatkový úrad určí podmienky vykonania úprav nehnuteľnosti alebo stavby a to najmä zásady objemového členenia, výškového usporiadania a architektonického riešenia exteriéru nehnuteľnosti.

C.1.9.1.NKP

Pamiatková zóna Čelovce neobsahuje NKP zapísané v ÚZPF.

C.1.9.2. Objekty navrhnuté na zápis do ÚZPF

V súčasnosti nie je vypracovaný žiaden návrh na zápis do ÚZPF.

C.1.9.3. Objekty vytipované na zápis do ÚZPF

Objekty, ktoré majú vysokú mieru architektonických, umelecko-historických, historických, estetických hodnôt, ktoré vytvárajú predpoklady na vyhlásenie objektov za národné kultúrne pamiatky.

Sú to objekty na parcelách č. 79, 231 a 277- rímsko-kat. kostol.

Dom ľudový kamenný č. 23, parc. číslo 79 - spojenie obytného domu na os s hospodárskymi priestormi (maštal', sýpka so spoločnou strechou). V prednej časti dvora je situovaná studňa. Objekt patrí medzi najjednoduchšie formy obydlija s dvojpriestorovým členením na os s vchodom na pozdĺžnej strane domu. Jednotraktový dlhý prízemný dom so sedlovou strechou s podlomenicou. V štíte a na podstrešných rímsach sa nachádza drevená ornamentálna výzdoba. Na priečelí je v osi fasády nad oknami v štukovom ráme umiestnené vročenie „1896“. Ornamentmi sú zdobené aj drevené okná a prvky drobnej architektúry.

Dom ľudový č. 75, parc. číslo 231 - spojenie obytného domu na os s hospodárskymi priestormi (maštal', sýpka so spoločnou strechou). Objekt patrí medzi najjednoduchšie formy obydlija s dvojpriestorovým členením na os s vchodom na pozdĺžnej strane domu. Jednotraktový prízemný dom so sedlovou strechou s podlomenicou. V štíte a na podstrešných rímsach sa nachádza drevená ornamentálna výzdoba. Ďalšie hodnotné prvky sú kamenné ostenia.

Rímsko-katolícky kostol Nanebovzatia Panny Márie p.č 277 – Bol postavený na mieste predchádzajúceho evanjelického kostola. Na území pamiatkovej zóny Čelovce predpokladáme existenciu potenciálneho archeologického náleziska, ktoré predstavuje súčasný rímsko – katolícky kostol. Podľa dostupných historických údajov bol tento kostol postavený príslušníkmi rodu Hunt, ešte v roku 1332. Kostol bol zasvätený sv. Štefanovi Kráľovi. Na základe všeobecne platných poznatkov je nutné v areáli súčasného kostola počítať aj s existenciou stredovekého prikostolného cintorína, pokiaľ však tento nebol zničený neskoršími stavebnými zásahmi a úpravami. Na staršom základe zo 14. stor. bol v roku 1673

postavený nový, ten bol neskôr zasvätený Nanebovzatiu Panny Márie. V roku 1886 ho prestavali a opravovali v roku 1957 aj neskôr, čím sa porušila jeho pôvodná podoba.

C.1.9.4. Objekty dotvárajúce historické prostredie

Historické objekty, ktoré nie sú kultúrnymi pamiatkami a ani nebudú zapísané do ÚZPF. Ich ochrana spočíva vo význame ich priaznivého pôsobenia hmotového a architektonického na prostredie PZ. Radia sa sem historické objekty, ktoré sú kompatibilné s typickou zástavbou, situovaním na parcele, v hmote, typologickým zameraním, vo výraze mierne redukované, ale štýlovo identifikovateľné s menšou mierou novodobej prestavby. Pri zámere stavebných úprav na objekte je potrebné si vopred vyžiadať záväzné stanovisko od príslušného KPÚ.

Pri týchto objektoch pôjde o zachovanie hmotového a architektonického výrazu, s možnosťou vnútorných úprav podľa požiadaviek vlastníka.

Pri niektorých objektoch tejto skupiny je potrebné rehabilitovať fasádu, kvôli čiastočnému narušeniu historického výrazu prejavujúcim sa v detailoch, ktoré sú cudzorodé pre prostredie PZ (napr. úprava veľkosti okien, nevhodné materiálové použitie – napr. brizolitové omietky, neprimeraná farebnosť a pod.)

Dom Ľudový, č. domu 118, parc. č. 52 - obytný dom v pôvodnom stave bez omietok

Dom Ľudový, č. domu 20, parc. č. 73 - obytný dom v pôvodnom stave po nevhodnej výmene okien

Dom Ľudový, č. domu 24, parc. č. 81 - obytný dom v pôvodnom stave po nevhodnej výmene okien a zásahu do pôvodnej strešnej konštrukcie

Dom Ľudový, č. domu 26, parc. č. 85 - obytný dom v pôvodnom stave bez závažných zásahov

Dom Ľudový, č. domu 27, parc. číslo 87 - obytný dom po rekonštrukcii

Dom Ľudový, č. domu 28, parc. číslo 91 – obytný dom počas rekonštrukcie

Garáž, pivnica, č. domu - , parc. č.93 - nadstavba pôvodnej pivnice garážovými priestormi

Dom Ľudový, č. domu 30, parc. č. 95 - obytný dom po nevhodnej výmene okien, zástavbe podstienky, na čelnej štítovej stene nevhodná oprava fasády

Dom Ľudový, č. domu 29, parc. č. 96 - obytný dom v pôvodnom stave po nevhodnej výmene okien a po oprave fasády

Dom Ľudový, č. domu 32, parc. č. 99 - obytný dom v pôvodnom stave po nevhodnej výmene okien a oprave fasády

Dom Ľudový, č. domu 33, parc. č. 101 - obytný dom v pôvodnom stave po nevhodnej výmene okien na čelnej fasáde

Dom Ľudový, č. domu 37, parc. č. 108 - obytný dom v pôvodnom stave po nevhodnej výmene okien a oprave fasády

Dom Ľudový, č. domu 38, parc. č. 110 - obytný dom v pôvodnom stave po nevhodnej oprave fasády

Dom Ľudový, č. domu 39, parc. č. 111 - obytný dom v pôvodnom stave po nevhodnej výmene okien a oprave fasády

Dom Ľudový, č. domu 40, parc. č. 114 - obytný dom v pôvodnom stave po nevhodnej výmene okien

Dom Ľudový, č. domu 41, parc. č. 116 - obytný dom v pôvodnom stave po nevhodnej výmene okien a oprave fasády

Dom Ľudový, č. domu 43, parc. č. 119 - obytný dom v pôvodnom stave po nevhodnej výmene okien a oprave fasády

Dom Ľudový, č. domu 45, parc. č. 125 - obytný dom v pôvodnom stave po nevhodnej výmene okien a oprave fasády

Dom Ľudový, č. domu 46, parc. č. 127 - obytný dom v pôvodnom stave po nevhodnej výmene okien

Pivnica, č. domu - , parc. č. 136 - pôvodná pivnica vhodne dotvárajúca prostredie

Dreváreň, č. domu - , parc. č. 139/1- drobná stavba vhodne dotvárajúca prostredie

Garáž, pivnica, č. domu - , parc. č.142 - nadstavba pôvodnej pivnice garážovými priestormi

Dom Ľudový, č. domu 118, parc. č.145 - obytný dom po nevhodnej výmene okien zástavbe podstienky a dostavbe vstupu

Hospodárska stavba, č. domu - , parc. č. 147/1 - objekt na hospodárske účely s výmenenou krytinou v dezolátnom stave

Požiarna zbrojnica, č. domu - , parc. č.152/3 - objekt po adaptácii a dostavbe vstupu s kanceláriou s nevhodnou strešnou krytinou

Dom Ľudový, č. domu - , parc. č.153 – objekt po adaptácii s novou strechou, výmenou okien a dverí

Dom Ľudový, č. domu 73, parc. č. 226 - obytný dom v pôvodnom stave po nevhodnej výmene okien **Dom Ľudový**, č. domu 74, parc. č. 229 - obytný dom v pôvodnom stave po nevhodnej výmene okien a oprave fasády

Dom Ľudový, č. domu 76, parc. č. 233 - obytný dom po nevhodnej výmene okien a zástavbe podstienky

Dom Ľudový, č. domu 79, parc. č. 239 - obytný dom v pôvodnom stave po odstránení murovaných stĺpov z priečelia (viď. Príloha I. 3, fotografická dokumentácia – porovnanie historických fotografií a súčasného stavu)

Dom Ľudový, č. domu 82, parc. č. 249 - obytný dom v pôvodnom stave bez závažných zásahov

Dom Ľudový, č. domu 83, parc. č. 250 - obytný dom v pôvodnom stave bez závažných zásahov

Dom Ľudový, č. domu 85, parc. č. 253 - obytný dom v pôvodnom stave po nevhodnej výmene okien

Dom Ľudový, č. domu 86, parc. č. 257 - obytný dom po celkovej rekonštrukcii s vhodným zachovaním pôvodných prvkov pri použití nových materiálov

Dom Ľudový, č. domu 89, parc. č. 261 - obytný dom v pôvodnom stave bez viditeľných zásahov

Dom Ľudový, č. domu 90, parc. č. 263 - obytný dom v pôvodnom stave po nevhodnej výmene okien
Dom Ľudový, č. domu 91, parc. č. 268 - obytný dom v pôvodnom stave po nevhodnej výmene okien

Dom Ľudový, Kováčska vyhňa , č. domu 116, parc. č.152/2 – polyfunkčný objekt po adaptácii s novou strechou, výmenou okien a dvier

Dom Ľudový, č. domu - , parc. č.252 - obytný dom v pôvodnom stave po nevhodnej výmene okien

Stuďňa, altánok, č. domu 84, parc. č.258/2 - drobná stavba vhodne dotvárajúca prostredie

Hospodárska stavba, č. domu - , parc. č.259 - hospodársky objekt v dezolátnom stave

Stolárska dielňa, č. domu - , parc. č.265 - objekt po adaptácii a dostavbe vstupu s kanceláriou

Obecný úrad, pošta, knižnica, č. domu 113, parc. č.266/1 - objekt po adaptácii s výmenou okien a dvier , nevhodná farebná úprava čelnej štítovej steny.

Zborový dom, č. domu 114, parc. č.267 – objekt po adaptácii s novou strechou, výmenou okien a dvier

Obytný dom, č. domu 92, parc. č.271 - obytný dom po nevhodnej výmene okien zastavbe podstienky a dostavbe vstupu

Dom Ľudový , č. domu 93, parc. č.274 - obytný dom po nevhodnej výmene okien a adaptácii podkrovia s balkónom

Dom Ľudový, č. domu 94, parc. č.278 – zadná časť domu bez stavebných zásahov

C.1.9.5. Objekty, ktoré nie sú v historickom prostredí rušivé

Objekty, ktoré boli postavené po začiatku 20.storočia, ktoré svojim vzhľadom, hmotovou skladbou aj výškovým usporiadaním a výrazom nekонтрастujú s historickým prostredím PZ.

Pri ich úprave je potrebné si vyžiadať záväzné stanovisko príslušného KPÚ.

Obytný dom, č. domu 22, parc.č.77 - jednopodlažný obytný dom svalbovou strechou s vystupujúcim vikierom nad vstupným priestorom vychádzajúci z pôvodných tradícií postavený v prvej pol. 20. stor.

Obytný dom, č. domu 25, parc.č.83 - jednopodlažný obytný dom s podkrovným priestorom s vystupujúcim vikierom postavený v prvej pol. 20. stor.

Obytný dom, č. domu 35, parc.č.104 - jednopodlažný obytný dom s podkrovným priestorom s vystupujúcim vikierom postavený v prvej pol. 20. stor.

Garáž, pivnica, č. domu , parc.č.148 - nadstavba pôvodnej pivnice garážovými priestormi.

Obytný dom, č. domu 80, parc.č.243 - jednopodlažný obytný dom s podkrovným priestorom s vystupujúcim vikierom postavený v prvej pol. 20. stor.

Obytný dom, č. domu 81, parc.č.247 - jednopodlažný obytný dom s podkrovným priestorom s vystupujúcim vikierom postavený v prvej pol. 20. stor.

C.1.9.6.Objekty, ktoré sú v prostredí rušivé

Novostavby, ktoré boli postavené koncom 20.storočia. Sú to novodobé rušivé objekty, bez štýlového výrazu, situovaním, osadením na pozemku, hmotou a výrazovo silno kontrastujúce s historickým prostredím PZ. Sú určené na prestavbu v dôsledku neakceptovania tradičných princípov hmotového a architektonického výrazu. Väčšinou je potrebné upraviť ich podlažnosť, pôdorysnú redukciu, nahradenie plochej strechy na sedlovú, úpravu veľkosti okien, a pod.

Pri ich úprave je potrebné si vyžiadať záväzné stanovisko príslušného KPÚ.

Obytný dom, č. domu 21, parc.č.75 - dvojpodlažný rodinný dom so stanovou sterchou nevhodne výškovo začlenený do zástavby bez väzby k tradíciám a hodnotám daného prostredia, postavený v druhej pol. 20. stor.

Novostavba, č. domu 36, parc.č.106/2 - dvojpodlažný rodinný dom nevhodne výškovo začlenený do zástavby bez akejkoľvek väzby k tradíciám a hodnotám daného prostredia, postavený v druhej pol. 20. stor.

Novostavba, č. domu 44, parc.č.122 - dvojpodlažný rodinný dom nevhodne výškovo začlenený do zástavby bez akejkoľvek väzby k tradíciám a hodnotám daného prostredia, postavený v druhej pol. 20. stor.

Novostavba, č. domu 47, parc.č.129/2 - dvojpodlažný rodinný dom nevhodne výškovo začlenený do zástavby bez akejkoľvek väzby k tradíciám a hodnotám daného prostredia, postavený v druhej pol. 20. stor.

Obchod, č. domu 115, parc.č.151/2 - postavený v druhej pol. 20. stor, typyzovaná stavba bez začlenenia do daného prostredia a väzieb na okolitú zástavbu a tradície.

Novostavba, č. domu 77, parc.č.235 - dvojpodlažný rodinný dom nevhodne výškovo začlenený do zástavby bez akejkoľvek väzby k tradíciám a hodnotám daného prostredia, postavený v druhej pol. 20. stor.

Novostavba, č. domu 94, parc.č.278 - nevhodná dostavba k pôvodnému objektu dvojpodlažným objektom s plochou strechou cudzou tradíciám a hodnotám daného prostredia, postavený v druhej pol. 20. stor.

C.1.10. Rezervné plochy a plochy po asanácii objektov

Voľné parcely R1- p. č. 97, R2- p.č. 103, R3- p.č. 237, R4- p.č 131, R5- p.č. 259 sú svojou polohou vhodné pre obytné stavby alebo pre stavby vhodné na polyfunkčné objekty pre prechodné ubytovanie, agroturistiku, s informačným centrom a stravovacími zariadeniami. Doplnenie zástavby je možné za dodržania uličnej a stavebnej čiary jednopodlažnými objektmi s možnosťou využitia podkrovia s pozdĺžnou dispozíciou, ktoré budú z uličnej strany presvetlené štítovými oknami a z dvorovej časti je možnosť presvetlenia strešnými oknami v ojedinelých prípadoch vikiermi.

C.1.11.Zásady zachovania, ochrany, obnovy a údržby pamiatkových a výtvarných hodnôt drobnej architektúry a výtvarných diel dotvárajúcich prostredie pamiatkového územia

Základnou zásadou ochrany, obnovy a údržby je uprednostnenie stálej údržby pred komplexnou obnovou, ktorá má neraz negatívny dopad na autenticitu pamiatky. V Pamiatkovej zóne Čelovce sa pôvodné prvky drobnej architektúry a výtvarné diela dotvárajúce prostredie nenachádzajú.

C.1.12.Zásady zachovania, ochrany a údržby archeologických nálezov a nálezísk

Podmienky ochrany a údržby archeologických nálezov a nálezísk definuje zákon NR SR č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov (ďalej „pamiatkový zákon“).

Podľa § 41, ods. 5 zabezpečuje odbornú konzerváciu, vhodné využitie a prezentáciu nehnuteľných archeologických nálezov a archeologických nálezísk krajský pamiatkový úrad v súčinnosti s orgánmi územnej samosprávy.

Ako základnú zásadu na ochranu archeologických nálezísk a nálezov požadujeme, aby na území pamiatkovej zóny Čelovce boli akákoľvek zemné práce realizované len pod odborným dohľadom odborne spôsobilej osoby.

Prezentácia archeologických nálezísk – in situ

Podmienky ochrany a údržby archeologických nálezov a nálezísk definuje pamiatkový zákon. Podľa § 41, ods. 5 zabezpečuje vhodné využitie a prezentáciu nehnuteľných archeologických nálezov a archeologických nálezísk krajský pamiatkový úrad v súčinnosti s orgánmi územnej samosprávy podľa možností v pôvodných nálezových súvislostiach. Sprístupnenie nálezísk verejnosti nesmie mať za následok ich poškodenie alebo nadmerné opotrebovanie.

V súčasnosti sa na území pamiatkovej zóny nenachádza archeologické nálezisko vhodné na prezentáciu v pôvodných nálezových súvislostiach.

Prezentácia hnuťných archeologických nálezov

Podmienky ochrany hnuťných archeologických nálezov definuje zákon NR SR č. 115/1998 Z. z. o múzeách a galériách a o ochrane predmetov múzejnej a galerijnej hodnoty v znení neskorších predpisov, ako aj pamiatkový zákon v znení neskorších predpisov.

Archeologické nálezy zistené v katastri obce Čelovce sú v súčasnosti deponované v depozitári AÚ SAV Nitra, v kaštieli v Malých Vozokanoch.

Prezentačná a múzejná hodnota archeologických nálezov zistených v katastri obce Čelovce v súčasnosti nie je využitá.

Ako jeden z možných spôsobov prezentácie nielen archeologických nálezov, ale predovšetkým artefaktov etnografického charakteru odporúčame prezentáciu prostredníctvom múzejnej izby v jednom zo zachovaných domov ľudovej architektúry, ktorá by približovala prierez dejinami obce Čelovce.

C.1.13. Zásady zachovania, ochrany, obnovy a údržby historickej zelene

Medzi verejnú zeleň patrí centrálny priestor okolo koryta potoka, ktorý je zazelenený strednou a vysokou zeleňou, z ktorej väčšinu tvorí náletová zeleň, čiastočne sa tu nachádzajú lipy a iné stromy. V okolí R.k. kostola sa nachádza vysoká zeleň. V rámci pamiatkovej zóny sa nenachádzajú parky, verejné plochy sú prepojené z predzáhradkami strednou a nízkou zeleňou, z ktorej väčšinu tvorí okrasná výsadbová zeleň, čiastočne ovocné stromy.

Pozemky v okrajových polohách sídla sú využívané na poľnohospodárske účely prevažne ako sadové plochy s trvale trávnatými porastami kde prevláda stredná a vysoká zeleň, medzi ktorou sú pre lokalitu charakteristické Čelovské čierne tvrdé čerešne známe pod názvom „Čelovská chrupka“.

V rámci zachovania, ochrany, obnovy a údržby historickej zelene je potrebné :

- verejnú zeleň vhodne komponovať k historickému prostrediu, odstrániť nevhodnú náletovú zeleň;
- okolo objektu R.k. kostola sa nachádza vysoká zeleň, ktorú treba posilniť čo umocní jeho dominantnosť.

C.1.14.Požiadavky na primerané funkčné využitie územia rešpektujúce hodnoty územia a pamiatok nachádzajúcich sa na tomto území

V rozsahu PZ sú objekty využívané na trvalé bývanie a tradičnú poľnohospodársku výrobu, ktoré sú v súlade s požiadavkami na primerané využitie a ochranu ich zachovaných hodnôt. S nástupom turizmu dôjde zrejme aj k požiadavke využívanie objektov pre rekreačné účely – pre prechodné ubytovanie. Cieľom na primerané využitie pamiatkového fondu je aby sa svojím charakterom približovalo k pôvodným funkciám. Na základe týchto požiadaviek je možné využívať pôvodnú obytnú zástavbu na prechodné ubytovanie pri zachovaní pamiatkových hodnôt PZ.

Čo sa týka tradičnej poľnohospodárskej výroby je potrebné takisto zachovať charakter hospodárskych objektov a snažiť sa o obnovenie tradičnej výrobnéj a remeselnej činnosti v PZ. Tradičnú výrobnú a remeselnú činnosť je vhodné čiastočne sústrediť aj do priestoru návse (napr. obnova kováčovne s vyhňou) a do hospodárskych častí domov.

Verejný priestor návsi bude potrebné obnoviť, sústredeními funkcií verejných a výrobných .

C.1.15.Požiadavky na riešenie dopravy

V plnej miere zachovať historickú komunikačnú sieť, ktorá patrí k základným hodnotám sídla. Zachovanie historickej urbanistickej štruktúry priamo súvisí so zachovaním komunikačnej siete, ktorá je aj dopravnou sieťou a ktorá si nevyžaduje zásadné úpravy. V PZ

je potrebné zachovať obnoviť povrchy komunikácií pri zachovaní vzájomného pomeru dláždených plôch a plôch zelene. Na parkovacie plochy je možné využiť priestranstvá v rámci obce, mimo PZ. Garáže, ktoré sú súčasťou PZ sú pomerne vhodne riešené nakoľko vo výraze a v hmote vhodne pripomínajú hospodárske stavby.

C.1.16.Zásady pre výber a použitie stavebných materiálov

Pri historických stavbách ľudovej architektúry umiestnených na území PZ je cieľom ochrany pamiatkových hodnôt jednotlivých objektov zachovanie tradičných stavebných materiálov a technológií. V prostredí PZ sa výber materiálov pri stavbe ľudových domov obmedzil na tradičné materiály, ako je:

kameň – murivá, dlažby;

drevo – hospodárske stavby, krovy, okenné a dverné výplne;

hlina – malta, omietky, vápno – malta, omietky a nátery;

keramika - krytina;

- pri poškodení pôvodných častí objektov je vhodná čiastková obnova pred ich celkovým nahradením.

Pri uplatňovaní materiálov je vhodné uprednostňovať tradičné materiály a technológie pred novodobými materiálmi, ako je napr. plast, hliník, asfaltový šindel a pod.

C.1.17.Zásady pre riešenie infraštruktúry vrátane ich technických zariadení

Vodovod bol v obci riešený vo viacerých etapách v rokoch 1975-91. Kanalizácia v obci je riešená len čiastočne povrchovými rigolmi pre odvedenie dažďových vôd. Elektrifikácia v obci pochádza z pol. 20 stor., prešla postupnými zmenami a neustále je nutné vzhľadom na potreby a rozvoj posilňovať rozvody NN. Obec nie je plynofikovaná. V roku 1996 bola v obci vybudovaná ústredňa pre 40 samostatných telefónnych staníc.

- Podľa požiadaviek EÚ je nutné obce odkanalizovať a vytvoriť čističky odpadových vôd
- Technické zariadenia je nutné situovať mimo pamiatkovú zónu, v prípade nevyhnutnosti je možné riešiť objekt TI aj v zóne za predpokladu, že bude vhodne plošne aj hmotovo zakomponovaný do existujúcej štruktúry.
- Další rozvoj aj rekonštrukcie TI je nutné riešiť podpovrchove pôvodné rozvody postupne odstrániť a preložiť pod uroveň terénu.

C.1.18.Regenerácia pamiatkového územia a životného prostredia

Regenerácia životného prostredia musí byť doriešená v rámci širších vzťahov celého sídla tak aby zahŕňala všetky otázky týkajúce sa likvidácie odpadu, ochrany ovzdušia, ochrany vodných tokov takým spôsobom, ktorý vylúči negatívne vplyvy na pamiatkové hodnoty a okolie súvisiace s pamiatkovou zónou. Vzhľadom na predpokladaný turistický záujem je nutné riešiť otázku hygienického vybavenia pre návštevníkov, ktoré je najlepšie riešiť spolu so stravovacími službami a informačnými službami.

C.1.19.Prezentácia pamiatkového fondu územia

Prezentáciu pamiatkového fondu územia je potrebné riešiť vo vzťahu k rozvíjajúcej sa agroturistike a záujmu o vidiecke sídla v dvoch rovinách a to :

- osvetovou činnosťou formou prednášok, publikácií a verejnými prezentáciami;
- zriadenie informačného centra s vybudovaním informačného systému v pamiatkovej zóne, v celom sídle ale aj mimo neho so smerovaním k pamiatkovej zóne a jej hodnotám.

C.1.20.Spolupráca a účasť orgánov, organizácií a samosprávy na regenerácii pamiatkovej zóny Čelovce

Rozmanitosť a špecifickosť územia pamiatkovej zóny Čelovce pri revitalizácii územia si vyžaduje komplexnú spoluprácu orgánov štátnej správy, obecnej samosprávy, ako aj verejnej správy. Medzi najviac zainteresované orgány patrí predovšetkým Obecný úrad, ktorého jedným z prioritných cieľov by mala byť komplexná revitalizácia územia pamiatkovej zóny Čelovce. Ďalšími dotknutými orgánmi sú: Pamiatkový úrad SR, Obvodný úrad životného prostredia Veľký Krtíš, Banskobystrický samosprávny kraj – Odbory kultúry, Odbor životného prostredia a Odbor regionálneho rozvoja, ako aj Regionálna a rozvojová agentúra a Slovenská agentúra životného prostredia.

Okrem štátnych a verejných orgánov je pri regenerácii územia pamiatkovej zóny nevyhnutné spolupracovať aj s inštitúciami odborného charakteru predovšetkým s Novohradským múzeom a galériou, so SNM – Múzeom bábkarských kultúr Modrý Kameň, Archeologickým ústavom SAV, MV SR – Štátny archív Banská Bystrica, pobočka Veľký Krtíš a Povodím Hrona, ktoré spravuje tok Veľkého potoka.

Rovnako pri regenerácii je žiadúca aj spolupráca s organizáciami tretieho sektora zameriavajúcimi sa na ochranu kultúrneho dedičstva, ktoré predstavuje predovšetkým Združenie obcí Veľký potok – Ipeľ.

Najdôležitejšou súčasťou procesu regenerácie územia pamiatkovej zóny Čelovce sú vlastníci jednotlivých pamiatkových objektov, pretože iba prostredníctvom nich môže byť proces regenerácie a revitalizácie územia pamiatkovej zóny plnohodnotný a efektívny.

Úlohy Pamiatkového úradu pri procese revitalizácie územia pamiatkovej zóny

Spôsob, forma a ochrany regenerácie pamiatkovej zóny sú legislatívne ukotvené v zákone NR SR č. 49/2002 o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov.

Podľa § 10, ods. 2., bod a) Pamiatkový úrad riadi a kontroluje výkon štátnej správy na úseku ochrany pamiatkového fondu uskutočňovaný Krajskými pamiatkovými úradmi.

Podľa § 11, ods. 1. je Krajský pamiatkový úrad v prvom stupni vecne príslušným správnym orgánom, ktorý rozhoduje o právach a povinnostiach právnických osôb a fyzických osôb na úseku ochrany pamiatkového fondu.

Ďalšie úlohy Krajského pamiatkového úradu sú definované § 11, ods. 2.:

Podľa § 11, ods. 2. bodu a) Krajský pamiatkový úrad sleduje stav a využívanie pamiatkového fondu a vykonáva štátny dohľad nad zabezpečením ochrany pamiatkového fondu.

Podľa § 11, ods. 2. bodu b) Krajský pamiatkový úrad vypracúva podklady súvisiace s prípravou územnoplánovacej dokumentácie pre príslušné orgány štátnej správy a spolupracuje s nimi pri príprave projektovej a reštaurátorskej dokumentácie na záchranu a obnovu kultúrnych pamiatok a pamiatkových území.

Podľa § 11, ods. 2. bodu c) Krajský pamiatkový úrad poskytuje krajským úradom a okresným úradom na ich požiadanie, ako aj samosprávnym krajom a obciam výpisy z Ústredného zoznamu pamiatkového fondu podľa ich územného obvodu.

Podľa § 11, ods. 2. bodu d) Krajský pamiatkový úrad usmerňuje činnosti právnických osôb a fyzických osôb pri záchrane, obnove a využívaní pamiatkového fondu a poskytuje im ich odbornú a metodickú pomoc.

Podľa § 11, ods. 2. bodu e) Krajský pamiatkový úrad v nevyhnutných prípadoch zabezpečuje dočasnú odbornú úschovu hnutel'ných kultúrnych pamiatok.

Podľa § 11, ods. 2. bodu f) Krajský pamiatkový úrad poskytuje obci metodickú a odbornú pomoc pri evidovaní miestnych pamätihodností obce.

Podľa § 11, ods. 2. bodu g) Krajský pamiatkový úrad sleduje dodržiavanie zákona o ochrane pamiatkového fondu a prijíma opatrenia na odstránenie nedostatkov pri ochrane pamiatkového fondu.

Podľa § 11, ods. 2. bodu h) Krajský pamiatkový úrad ukladá pokuty podľa § 42 a 43 pamiatkového zákona.

Krajský pamiatkový úrad má okrem iného podľa pamiatkového zákona aj nasledovné kompetencie:

- podľa § 32, ods. 10. Krajský pamiatkový úrad vydáva osobitné rozhodnutie o každej prípravnej dokumentácii a o každej projektovej dokumentácii obnovy a projektovej dokumentácii úpravy nehnuteľnosti alebo stavby na nehnuteľnosti v pamiatkovom území a v ochrannom pásme
- sleduje postup obnovy z hľadiska dodržiavania stanovených podmienok obnovy
- prerokúva prípravnú a projektovú dokumentáciu
- vykonáva odborný dohľad pri obnove kultúrnej pamiatky

D. Záver

Zásady boli spracované na základe usmernenia Pamiatkového úradu SR k spracovaniu výskumnej dokumentácie pamiatkového územia.

Zásady ochrany pamiatkového územia (v zmysle Zákona 49/2002 Z.z. o ochrane pamiatkového fondu § 29 Základná ochrana pamiatkového územia) sú dokumentom na vykonávanie základnej ochrany pamiatkového územia a tvoria súčasť územného priemetu ochrany kultúrnych hodnôt, ktorý je podkladom na spracovanie územnoplánovacej dokumentácie podľa osobitného predpisu (Zákon č.50 / 1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku /stavebný zákon/ v znení neskorších predpisov.)

K zásadám po ich prerokovaní v Odborno-metodickej komisii Pamiatkového úradu SR vydá pamiatkový úrad stanovisko.

Zásady po ich schválení vytvoria odborný podklad pre usmernenie činnosti a opatrení, ktorými orgány štátnej správy a orgány územnej samosprávy v spolupráci s vlastníkmi nehnuteľností zabezpečia zachovanie pamiatkových hodnôt v území, ich dobrý technický, prevádzkový a estetický stav, ako aj vhodný spôsob využitia jednotlivých stavieb, skupín stavieb, areálov a ich vhodné technické vybavenie.

E. Prílohy k návrhu zásad ochrany, obnovy a prezentácie hodnôt územia

E.1. Textové prílohy

E.1.1. Zoznam objektov vytipovaných na zápis do ÚZPF

Č. ÚZPF	Názov	Adresa	Parc. č.	Súpisné číslo
	Dom ľudový	Čelovce, č. domu 23	79	23
	Dom ľudový	Čelovce, č. domu 75	231	75
	R. K. kostol	Čelovce, č. domu	277	

E.1.2. Zoznam objektov dotvárajúcich historické prostredie

Č. ÚZPF	Názov	Adresa	Parc. č.	Súpisné č.
	Dom ľudový	Čelovce, č. domu 18	52	18
	Dom ľudový	Čelovce, č. domu 20	73	20
	Dom ľudový	Čelovce, č. domu 24	81	24
	Dom ľudový	Čelovce, č. domu 26	85	26
	Dom ľudový	Čelovce, č. domu 27	87	27
	Dom ľudový	Čelovce, č. domu 28	91	28
	Pivnica	Čelovce, č. domu	93	
	Dom ľudový	Čelovce, č. domu 30	95	30
	Dom ľudový	Čelovce, č. domu 29	96	29
	Dom ľudový	Čelovce, č. domu 32	99	32
	Dom ľudový	Čelovce, č. domu 33	101	33
	Dom ľudový	Čelovce, č. domu 37	108	37
	Dom ľudový	Čelovce, č. domu 38	110	38
	Dom ľudový	Čelovce, č. domu 39	111	39
	Dom ľudový	Čelovce, č. domu 40	114	40
	Dom ľudový	Čelovce, č. domu 41	116	41
	Dom ľudový	Čelovce, č. domu 43	119	43
	Dom ľudový	Čelovce, č. domu 45	125	45
	Dom ľudový	Čelovce, č. domu 46	127	46
	Pivnica	Čelovce, č. domu	136	
	Dreváreň	Čelovce, č. domu	139/1	
	Garáž, pivnica	Čelovce, č. domu	142	
	Dom ľudový	Čelovce, č. domu 118	145	118
	Hospodárska stavba	Čelovce, č. domu	147/1	
	Dom ľudový, Kováčska vyhňa	Čelovce, č. domu 116	152/2	116
	Požiarna zbrojnica	Čelovce, č. domu	152/3	
	Dom ľudový	Čelovce, č. domu	153	

	Dom ľudový	Čelovce, č. domu 73	226	73
	Dom ľudový	Čelovce, č. domu 74	229	74
	Dom ľudový	Čelovce, č. domu 76	233	76
	Dom ľudový	Čelovce, č. domu 79	239	79
	Dom ľudový	Čelovce, č. domu 82	249	82
	Dom ľudový	Čelovce, č. domu 83	250	83
	Dom ľudový	Čelovce, č. domu	252	
	Dom ľudový	Čelovce, č. domu 85	253	85
	Dom ľudový	Čelovce, č. domu 86	257	86
	Studňa, altánok	Čelovce, č. domu 84	258/2	84
	Hospodárska stavba	Čelovce, č. domu	259	
	Dom ľudový	Čelovce, č. domu 89	261	89
	Dom ľudový	Čelovce, č. domu 90	263	90
	Stolárska dielňa	Čelovce, č. domu	265	
	Obecný úrad, pošta, knižnica	Čelovce, č. domu 113	266/1	113
	Zborový dom	Čelovce, č. domu 114	267	114
	Dom ľudový	Čelovce, č. domu 91	268	91
	Obytný dom	Čelovce, č. domu 92	271	92
	Dom ľudový	Čelovce, č. domu 93	274	93
	Dom ľudový	Čelovce, č. domu 94	278	94

E.1.3. Zoznam objektov, ktoré nie sú v pamiatkovom území rušivé

Č. ÚZPF	Názov	Adresa	Parc. č.	Súpisné č.
	Obytný dom	Čelovce, č. domu 22	77	22
	Obytný dom	Čelovce, č. domu 25	83	25
	Obytný dom	Čelovce, č. domu 35	104	35
	Garáž, pivnica	Čelovce, č. domu	148	
	Obytný dom	Čelovce, č. domu 80	243	80
	Obytný dom	Čelovce, č. domu 81	247	81

E.1.4. Zoznam objektov, ktoré sú v pamiatkovom území rušivé

Č. ÚZPF	Názov	Adresa	Parc. č.	Súpisné č.
	Obytný dom	Čelovce, č. domu 21	75	21
	Novostavba	Čelovce, č. domu 36	106/2	36
	Novostavba	Čelovce, č. domu 44	122	44
	Novostavba	Čelovce, č. domu 47	129/2	47
	Obchod	Čelovce, č. domu 115	151/2	115
	Novostavba	Čelovce, č. domu 77	235	77

	Novostavba	Čelovce, č. domu 94	278	94
--	------------	---------------------	-----	----

E.1.5. Register evidencie pamětihodností obce

1.1 Register nehnuteľných pamětihodností obce

1.2 Register hnutel'ných pamětihodností obce

Register nehnuteľných pamětihodností obce

1.1.2 Kombinované diela prírody a človeka

1.3 Register nehmotných pamětihodností